

Plotsloof

Jaargang 35—nummer 2—Winter 2024

- 20HERTZ: SHARON, FLORIS EN ANGGUN
- THEATER MET TOLK: ASCHWIN EN FRANK
- VISUAL POETRY: EVA PREVAES

Als hoortoestellen niet meer volstaan, mis dan de dingen die er toe doen niet.

Een praatje bij de kassa, lunch met vrienden, gesprekken tijdens een kop koffie?
Dit wordt allemaal lastiger wanneer hoortoestellen niet meer volstaan.
Maar met een cochleair implantaat kunt u verbonden blijven met uw wereld:

- ✓ Waar hoortoestellen geluid luider maken, kunnen cochleaire implantaten geluid duidelijker maken om gesprekken beter te kunnen verstaan
- ✓ Dit onderzoek blijkt dat mensen met een cochleair implantaat zinnen 8 keer beter konden verstaan dan voorheen met hun hoortoestellen
- ✓ U komt misschien in aanmerking voor een gehoorimplantaat. Wacht niet langer: praat met uw arts of audioloog en ontdek of een gehoorimplantaat een beter hulpmiddel voor u zou kunnen zijn.

**Ga naar www.hoormeer.nl
en vraag vandaag nog uw
gratis informatiepakket aan.**

Voor meer informatie ga naar www.hoormeer.nl

1. Fitzpatrick EM, Leblanc S. Exploring the factors influencing discontinued hearing aid use in patients with unilateral cochlear implants. Trends in Amplification. 2010, 14; (4): 199-210. 2. Runge CL, Henion K, Tarima S, Beiter A, Zwolan TA. Clinical outcomes of the Cochlear™ Nucleus®5 cochlear implant system and SmartSound® signal processing. J Am Acad Audiol. 2016, 27; (6): 425-440.

Vraag uw medische professional om advies over behandelingen voor gehoorverlies. Resultaten kunnen variëren en uw medische professional zal u adviseren over de factoren die van invloed kunnen zijn op uw resultaat. Lees altijd de gebruiksaanwijzing. Niet alle producten zijn in alle landen verkrijgbaar. Neem contact op met uw lokale vertegenwoordiger van Cochlear voor productinformatie.

Cochlear, Hear now. And always, Nucleus en het elliptische logo zijn handelsmerken of geregistreerde handelsmerken van Cochlear Limited.

© Cochlear Limited 2022. D1947990 V1 2022-02 Dutch Translation of D1706317 V2 2020-10

Cochlear®
Hear now. And always

Inhoudsopgave

04 Van de voorzitter

07 Van het bestuur

08 Kijkje achter de schermen bij tolken

13 Peter Raggers: verhaal zonder Thema

14 Jouw band met tolken, Facebookreacties

17 Georgia van der Gen: hoe ervaren je tolken voor mensen

18 Op weg naar het 12,5-jarig jubileum van het NGK

19 Stichting Plots- en Laatdoven: hoe het was en waar gaan we naartoe

22 Let's Connetct: het congres.

32 Back to my roots and more

36 Olga Steen: dat zou Nietzsche zeggen

37 Sencity 2024

39 Margreet Joosen: teamcoaching en tolken

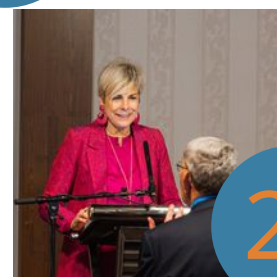
40 Inloophuizen

7

18

22

35

25

29

Van de voorzitter

Wat vliegt de tijd! Zo neem ik de voorzittershamer over tijdens het Internationale Congres en voor je het weet zitten we alweer een half jaar verder en schrijf ik het voorwoord voor de wintereditie van de Plotsdoof.

Het einde van het jaar is een moment van terugblikken. Dit jaar was er een met hoogtepunten, maar ook de dieptepunten zijn ons niet bespaard gebleven. De hoogtepunten voor de Stichting bestonden natuurlijk uit het Internationale Congres waar jullie in de vorige editie van de Plotsdoof uitgebreid over hebben kunnen lezen. Andere hoogtepunten waren voor mijzelf de jaarvergadering waar we veel positieve input hebben gehad van alle aanwezigen en de afgelopen contact- en informatiedag. Hierover verderop in dit magazine een uitgebreid verslag. Mooi om te vermelden is dat de spreekster van de ochtend, Hester Macrander, graag nog een keer bij ons terugkomt en een bijeenkomst van de informatiecarroussel zal verzorgen over verbindende communicatie! Hou hiervoor de agenda op de website in de gaten!

Het verlies van Lex Scheffel, was natuurlijk een dieptepunt. Natuurlijk voor Ineke, de kinderen en kleinkinderen en al zijn familie en vrienden. Maar ook voor de Stichting. Ook hier besteden we in dit magazine uitgebreid aandacht aan.

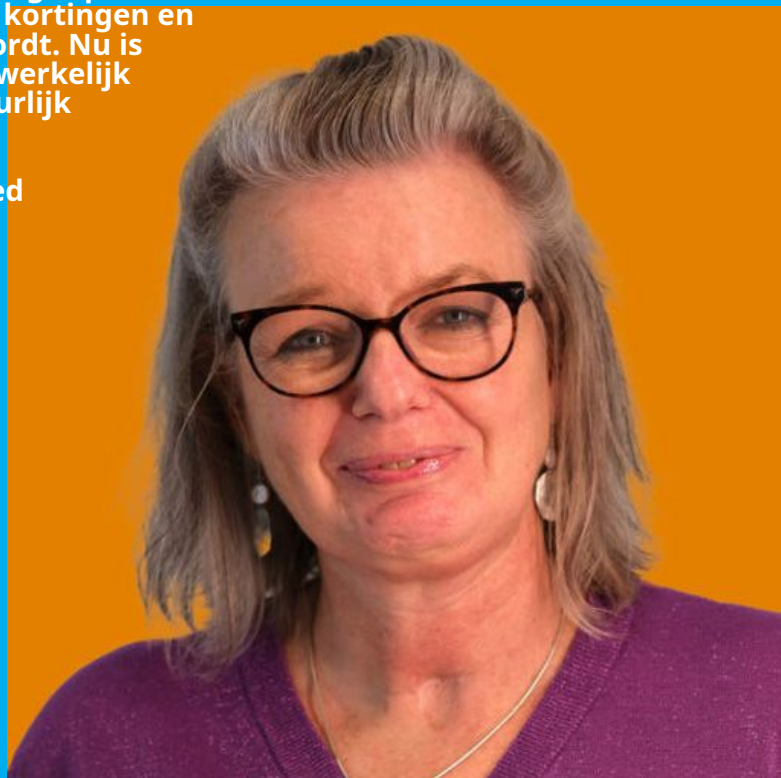
Het thema van deze editie is kunst en cultuur. Een mooi thema wat van allerlei kanten belicht gaat worden. Ik merk in de 18 jaar dat ik nu plotsdoof ben dat daarin al heel wat stappen vooruit zijn gezet voor onze doelgroep. Tegelijkertijd zijn er ook nog heel wat stappen te zetten. Afgelopen herfstvakantie was ik een weekend in Berlijn. Daar hebben we het een en ander aan musea bezocht en wat ook hier opviel (net als in bijvoorbeeld Italië) is dat iedereen met een beperking hier korting krijgt op het bezoeken van bijvoorbeeld musea. Je moet dan een pas laten zien die aangeeft dat je inderdaad een beperking hebt. Die pas hebben we in Nederland natuurlijk niet. Uitleg dat ik doof ben en het laten zien van de CI is genoeg om de korting toch te krijgen. Je kunt je natuurlijk afvragen of zo'n korting noodzakelijk is voor onze doelgroep, maar leuk voor de portemonnee is het wel. Blijft de zaak dat wij geen pas hebben. Gelukkig is daar op Europees niveau over gepraat en is er afgelopen jaar besloten dat er een in heel Europa geaccepteerde gehandicaptenpas moet komen voor alle mensen met een beperking. Op die manier kan iedereen overal in Europa genieten van de kortingen en faciliteiten die aan onze doelgroep geboden wordt. Nu is het dus nog afwachten hoe snel deze pas daadwerkelijk ingevoerd gaat worden. We houden jullie natuurlijk hiervan op de hoogte!

Nog een persoonlijk hoogtepuntje op het gebied van Kunst en Cultuur! Eind van de maand ga ik, met dank aan Theater met Tolk voor het organiseren, naar Mama Mia, the dinnershow! Wie weet kom ik een aantal van jullie daar nog tegen! Er staat voor volgend jaar nog het een en ander qua theaterbezoek op de planning. Want ik kijk graag: hoe kan het wel! Met behulp van de inzet van schrijftolken kan ik ook op die manier gewoon meegenieten! Ik heb er zin in!

Voor nu wens ik jullie veel leesplezier en wens ik jullie alvast hele mooie feestdagen!

Tot ziens!
Annemieke

'Terug-
blikken'

Van de redactie

Wat hebben we weer een lekker dikke editie gemaakt voor de winter 2024. Nu we 2 keer per jaar een papieren blad maken in plaats van vier, merken we in de redactie dat er veel meer plezier ontstaat de ideeën vechten om een plaats in deze editie. Ook is het handig dat we een overload aan interviews, artikelen en columns op onze website kunnen plaatsen. De redactie gaat echt los.

Dit keer gaat het over kunst. Met een kleine letter k en een grote letter K. Van dansvoorstellingen tot musea, ons Nederlands Gebaren Koor die haar grandioze jubileum vierde in het Verkadefabriek Den Bosch, het verrassende dansgezelschap 20Hertz (22 december is er een voorstelling in Den Bosch, ook bij het Verkadefabriek, gaan!), de meningen van onze trouwe Facebooklezers (daar zijn we altijd erg blij mee) en het terecht verdiende jaarlijkse Dovenschapprijs voor Theater met Tolk, wat in een meeslepend interview met Ashwin van Leeuwen en Frank Allard verteld wordt.

we ontzettend gaan missen. Margreet Joosen en Ewa Harmsen nemen afscheid van de redactie, het nieuwe hoofdredacteur op het oog. Maar tot die tijd zullen Olga Steen en Annette Verdoorn gezamenlijk de volgende editie begeleiden. We heten Jeanine Ottink van harte welkom als de nieuwe layouter van dit blad. Ze gaat Ewa vervangen. We wensen haar veel succes.

In juni 2025 verschijnt weer een nieuwe editie. Maar volg vooral het nieuws op Facebookpagina, de nieuwsbrieven die jullie via e-mail krijgen en last but not least: op de website van de stichting Plots- en Laatdoven lees je de leukste columns, artikelen en interviews.

We wensen jullie een heerlijke winter toe!

Problemen met de bezorging? Stuur even een e-mail naar info@stichtingplotsdoven.nl

En ja, we nemen ook afscheid. In meerdere opzichten. Een In Memoriam van Lex Scheffel, die

Over de stichting

De Stichting Plots- en Laatdoven is opgericht in 1989 en zet zich in voor de belangenbehartiging van plots- en laatdoven in de ruimste zin van het woord. Daarbij staat de stimulatie van zelfredzaamheid en reïntegratie van de plots- en laatdove in de horende maatschappij voorop

Bestuur

Annemieke Ceton, voorzitter
Gerard de Vijlder, vicevoorzitter
Robert ten Bloemendal, secretaris
Peter Helmhout, penningmeester
Nirosha Boer, bestuurslid
Annet Verdoorn, bestuurslid
Rita Korenblik, aspirant bestuurslid

Raad van Advies

drs P.P. B.M. Boermans
dr J. Mulder
Peter Raggars

Donateurschap

Vanaf € 25,— per kalenderjaar bent u al donateur, voor het hele gezin betaalt u slechts € 35,—
Overmaken kan op IBAN NL54 INGB 0000 082080 t.n.v. Stichting Plotsdoven te Houten

Geregistreerd bij de Kamer van Koophandel Haaglanden te Den Haag nr 41155666 ANBI-nummer 816107440

Lex Scheffelfonds

Het Lex Scheffelfonds is ingesteld om iedere plots- en laatdove, voor wie dit een financieel bezwaar is, in staat te stellen deel te nemen aan activiteiten die georganiseerd worden door de Stichting Plotsdoven. Voor verdere informatie zie de laatste bladzijde.

Gemaakt voor bimodale streaming

Onze unieke benadering tot gehoortechnologie maakt cochleaire implantaten van MED-EL geschikt voor elk hoortoestelmerk. En door SONNET 2 met AudioStream te gebruiken, kunnen bimodale dragers geluid naar beide oren tegelijkertijd streamen.

U vindt een volledige, actuele lijst van compatibele hulpmiddelen op go.medel.com/lx4

hearLIFE

[medel.com](https://www.medel.com)

Vanuit het bestuur

Veel activiteiten zijn zichtbaar zoals de afgelopen jaarvergadering, de contact- en informatiedag, de online bijeenkomsten van de informatiecarroussel en de inloophuizen. Dit zijn belangrijke momenten om met jullie, onze donateurs en belangstellenden, met en zonder gehoorbeperking in contact te komen. Hier worden ervaringen gedeeld en informatie uitgewisseld. Dit *lotgenotencontact* en de *informatievoorziening* zijn een belangrijke pijlers van de stichting. Ontwikkelingen die we hierin door gaan zetten zijn:

- Het openen van alweer het zevende inloophuis wat gaat komen in Rotterdam. Hiermee zijn we steeds meer regionaal vertegenwoordigd en wordt het makkelijker om bij een inloophuis binnen te lopen.
- De samenwerking met Let's Talk bij de online bijeenkomsten van de informatiecarroussel wordt ook volgend jaar voortgezet. Er zullen maandelijks weer mooie bijeenkomsten plaatsvinden waarbij deze 4 keer samen met Let's Talk verzorgd zullen worden.
- Meer aandacht hebben voor de horende omgeving. We gaan hiervoor starten met een speciale online bijeenkomst van de informatiecarroussel die speciaal georganiseerd wordt voor de horende omgeving! Twee horende ervaringsdeskundigen zullen tijdens die bijeenkomst met de horende partners, kinderen, ouders, vrienden etc. in gesprek gaan over waar zij allemaal tegenaan lopen.

Samenwerken met andere partijen waarbij de *belangenbehartiging* van onze doelgroep voorop staat is een andere belangrijke pijler van de stichting.

- Tijdens de nieuwjaarsreceptie op 11 januari 2025 verwelkomen we het nieuwe jaar samen met het Nederlandse Gebaren koor en Stichting • Zo Hoort Het in Houten.
- Bestuursleden van alle organisaties die zich bezighouden met een gehoorbeperking gaan in februari onderzoeken hoe we de samenwerking • meer kunnen vinden. Samen staan we natuurlijk sterker dan alleen!
- De werkgroep Let's Connect2! gaat verder met de punten van de rode draad die tijdens het congres zijn opgehangen. Hierin zal de Number • 5 Foundation ons zo nodig ondersteunen.
- De contacten over diverse onderwerpen zoals bv. de tolkvoorziening zal natuurlijk ook de aankomende periode voortgang vinden.
- Iederin, een overkoepelend organisatie voor iedereen met een beperking, bestaat tien jaar! Onze stichting zal ook aanwezig zijn bij de viering van dit feit.

Een belangrijke groep voor onze stichting zijn onze *vrijwilligers*. Zonder hen kan een stichting als de onze niet bestaan. We willen dus zuinig zijn op ze en ze ondersteunen waar dat kan. Dat doen we door onder andere:

- De jaarlijkse vrijwilligersmiddag. We zijn actief aan de slag geweest onder leiding van de mensen van Fun Forest in Rotterdam. Door middel van allerlei opdrachten kwam er een groep als winnaar uit de bus en kregen zij een mooie medaille en eeuwige roem!
- Op zaterdag 7 december is het de 'nationale dag van de vrijwilliger'. Hou die dag de brievenbus in de gaten, want dan valt er weer een leuke attentie op de deurmat.
- In de afgelopen weken heeft een grote groep vrijwilligers van de inloophuizen een mooie training gekregen van Invol (voorheen PGO Support) om op die manier met meer kennis van zaken de inloophuizen te kunnen draaien.
- Invol geeft veel trainingen zowel live als online, van een paart uurtjes tot hele dagen over allerlei onderwerpen. Onze vrijwilligers mogen die kosteloos volgen! Het overzicht kun je vinden op Cursusagenda: patiënten participatie | INVOLV Wil je ergens aan meedoen? Laat het ons weten!
- Het aanstellen van twee vertrouwenspersonen: Peter Raggers en Map van der Wilden zijn bereikbaar voor iedereen die met hun in gesprek wil over situatie met grensoverschrijdend gedrag. Hopelijk hebben we ze niet vaak nodig!
- We zijn nog op zoek naar een vrijwilligerscoördinator. Denk je dat deze functie bij je past? Laat het ons weten!

Het *bestuur* is zelf ook bezig met van alles en nog wat:

In samenwerking met Invol komt er een grote achterbanraadpleging. We willen graag weten wat onze achterban belangrijk vindt en waar de stichting zich voor moet gaan inzetten. In april zullen we met die uitkomsten van de achterbanraadpleging tijdens de jaarlijkse heidag een plan gaan ontwikkelen om het beleid voor de komende periode vorm te gaan geven en doelen vast te stellen. Een nieuw aspirant bestuurslid komt het bestuur versterken. Rita Korenblik gaat het aankomende half jaar meedraaien met het bestuur. Welkom Rita!

20Hertz: dansen vanuit je gevoel

"Het grootste compliment is wanneer toeschouwers zeggen niet te kunnen zien wie doof en wie horend is"

Door Olga Steen

Dans draait om muziek, om beleving van muziek, om passie voor ritme en klanken. Maar hoe geef je dat vorm wanneer je een gehoorbeperking hebt? Eigenlijk is dat de verkeerde vraag. De vraag zou moeten luiden: hoe gebruik je je gehoorbeperking om dans tot een unieke beleving te maken? Dat is wat 20Hertz doet. En of je nu wel goed hoort of niet: je gaat hun optreden inspirerend vinden!

onverwacht hulp van ... Irma! Want wie kende Irma nu niet tijdens de Covidpandemie? De energieke en inspirerende gebarentolk die de boodschap met meer urgentie en duidelijker overbracht dat onze premier en alle specialisten het zelf konden. "De dovencultuur en gebarentaal; het kreeg allemaal meer aandacht dan ooit. We konden meeliften op die flow. We hebben 20Hertz doorgezet en al snel kreeg onze groep bekendheid. We mochten meedoen in een commercial van T-Mobile, werden later uitgenodigd op festivals in Amerika en Frankrijk. Echt supergaaf! Ik leef mijn droom."

Floris

Hij is de leader of the pack, het zakelijk brein en de muziekmaestro. Alle drie met evenveel passie. "Mijn liefde voor muziek bracht me naar het conservatorium. Daar heb ik gestudeerd en ontmoette ik Sharon, de dansacademie en het conservatorium zaten namelijk in hetzelfde gebouw. Het fascineerde me hoe ze haar gehoorbeperking integreert in haar dans en hoe ze muziek beleeft. Er ontstond een vriendschap en een samenwerking. Ik maak de muziek bij haar dans. Dat op zich is een heel unieke benadering en legt ook de basis van 20Hertz. 'Normaal' is er eerst de muziek en daar creëer je de dans bij. Hier is het omgedraaid. Eerst is er de dans, het innerlijke ritme dat Sharon mij laat zien. Daarbij bedenk ik de muziek. Ik vond het toen en vind het nog steeds een prachtig proces."

Floris is behalve creatief, ook een ondernemend persoon en volgde een marketingopleiding. "Ik ben al vanaf mijn vijftiende bezig met eigen bedrijfjes. Muziek is een deel van mij en dat stukje ondernemerschap ook. Ik kan beide passies combineren in 20Hertz."

Anggun

Anggun is danser bij 20Herz en werkt momenteel mee als stagiair marketing. "Dansen zit in mijn bloed. Ik heb altijd danseres willen worden en ben les gaan nemen bij Sharon. Dat ze slechthorend

Ken je de term 20 Hertz? Het markeert de grens waarop je geluid kunt waarnemen. Misschien hoor je dan eigenlijk nog helemaal niets. De grens waarop tonen waarneembaar zijn, vervaagt naarmate je ouder, uhh rijper, wordt. Maar door de bot genomen is geluid boven 20 Hertz hoorbaar en onder 20 Hertz alleen voelbaar, als een soort van sonore trilling. Stichting 20Hertz heeft haar naam ontleend aan dit fenomeen en is een dansgroep uit Maastricht, waarvan het team en de dansers een mix zijn van mensen met alle auditieve gradaties: doof, slechthorend en horend. De grote gemeenschappelijke factor: een ongelooflijke liefde voor dans en muziek! Misschien heb je al een voorstelling van hen gezien. Anders wordt het beslist tijd om een kijkje te nemen bij een van hun komende optredens. We gaan kennismaken met Sharon, Floris en Anggun.

Sharon

Sharon is slechthorend met een medische achtergrond. Ze werd twee maanden te vroeg geboren en ontwikkelde een chronische middenoorontsteking. Daardoor hoort ze sommige tonen niet. Ze heeft operaties ondergaan, maar die gaven haar het gehoor niet voldoende terug. "Slechthorend zijn is voor mij nooit een obstakel geweest. Ik ging 'gewoon' naar school, had horende en dove vrienden en danste. Dat laatste is mijn allergrootste passie. Het bracht me naar de dansacademie, dat ik ook zonder grote problemen kon doorlopen. Ik merkte dat dove vrienden ook graag wilden dansen, maar geen aansluiting bij dans en theatergroepen vonden. Het was te ingewikkeld blijkbaar. Ik vond dat niet oké. Daarom wilde ik van mijn hobby mijn beroep maken: als choreograaf een dansopleiding en professionele dansgroep starten waarin ruimte is voor horende en dove dansers. Floris en ik besloten 20Hertz op te starten."

En toen kwam corona. Punt. Zucht. Want hoe ga je zoiets vormgeven als het hele land op slot zit? Gedoemd om te mislukken, zou je denken. Nee hoor. Floris en Sharon pakten door en kregen

is en op die manier met haar beperking om gaat, vind ik inspirerend. Ze maakt daar haar kracht van. Ik heb in 20Hertz een stukje van mijn doel gevonden. Er zijn veel dansgroepen in Nederland, maar weinig plekken waar doof en horend zo dichtbij elkaar komen als hier. Ik heb gebarentaal geleerd en me ook verdiept in de identiteit van dove en slechthorende mensen. Het lijkt een kleine wereld, maar is eigenlijk zo'n verrijking voor de 'grote wereld'! We leren heel veel van elkaar. Qua timing en lichaamstaal is dit een bijzondere benadering van de kunstvorm die dans is. Ik voel me hier ontzettend goed op mijn plek. En daarbij maakt het helemaal niet uit wie horend of doof of slechthorend is. Sterker nog: bezoekers van onze voorstellingen weten vaak niet eens wie gehoorbeperkt is en wie niet. We geven een uniek dansoptreden; dat is wat telt."

Dansen voor iedereen

20Hertz bestaat eigenlijk uit twee onderdelen: de dansgroep die optreedt in theaters en festivals en de dansacademie waar iedereen dansles kan krijgen op de manier die bij hem of haar past. Bij de dansgroep, de 20Hertz Company genaamd, is plek voor dove en horende dansers, mits je de wil en intentie hebt om van elkaar te leren en samen op een passende manier te communiceren. "We werken met tolken, maar verwachten ook van onze horende dansers dat ze de basisbegrippen van gebarentaal willen leren en duidelijk en rustig praten. En vergeet niet: in de manier waarop wij dansen is lichaamstaal de eerste taal. Die spreken we allemaal."

De dansschool is vooral gericht op dove en slechthorende leerlingen. "Wil je de basis dansspasjes leren of wil je echt op het podium staan? Het kan

allebei. We geven les in Den Bosch en Amsterdam. We willen vooral een veilige omgeving creëren voor dove en slechthorende mensen. Omdat er voor horende mensen voldoende alternatieven zijn, zijn we kritisch wie de danslessen mag komen volgen. Voor horende broertjes en zusjes maken we wél altijd een uitzondering.

Floris vult daarop aan. "Allemaal zijn we op zoek naar onze eigen identiteit. Dat komt heel sterk terug in de manier waarop we dansen en met elkaar omgaan. De voorzitter van ons bestuur is 100% doof, ik ben 100% horend, Sharon is slechthorend. We zijn niet zwart/wit, als in 'Hoe moet ik jou zien: horend, doof of er tussenin?' Onze identiteit hangt niet samen met een gehoorbeperking. We definiëren onszelf met muziek en met dans. Het grootste compliment ervaren we als we toeschouwers na de voorstelling spreken die zeggen dat ze helemaal niet konden zien of bepalen wie nu horend of doof was. Zo mooi is dat."

Missie

Maar er is nog wel wat te wensen. Sharon: "Ik vind dat het gemakkelijker en eigenlijk ook vanzelfsprekender moet worden dat tolken worden ingezet op veel meer plaatsen. Het moet gangbaar zijn en niet iets bijzonders. Op de werkplek, in het theater, waar het maar nodig is. Er zijn nog wel enige grenzen te beslechten. Wij hebben de filosofie dat de term inclusie mooi is, maar het ook per definitie betekent dat er een groep 'anders' of 'ondervertegenwoordigd' is. Zolang de term nodig is, is er nog geen evenwicht."

Floris vertelt over hun ervaring in Amerika. "We mochten optreden in Washington, de stad van Gallaudet University, de eerste en enige universiteit ter wereld voor doven en slechthorenden. De hele stad is hierop ingericht. Vrijwel iedereen die in de winkels of horeca werkt, kent enkele basisgebaren.

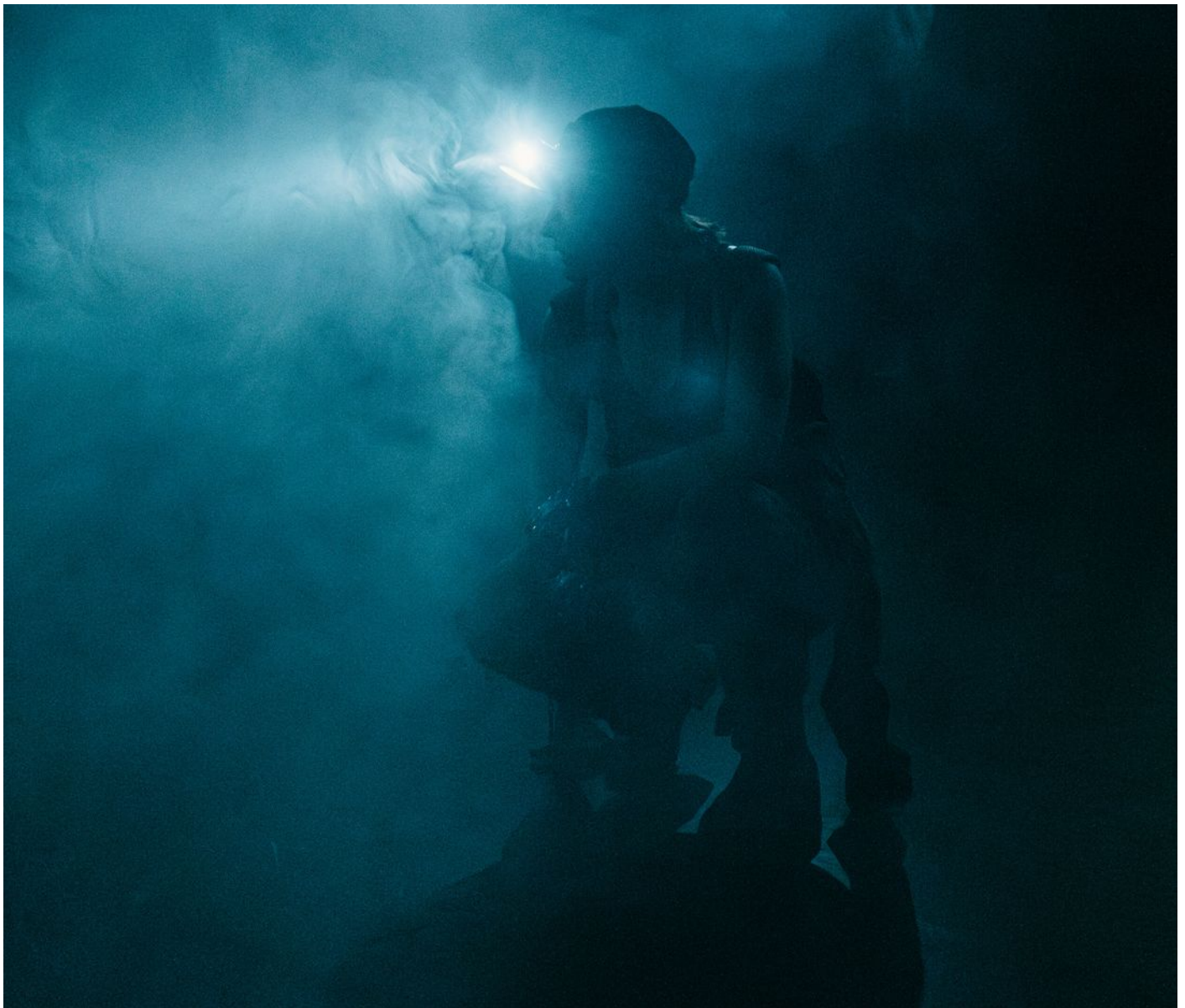
Wil je een pizza bestellen, dan doe je dat gewoon via een iPad die daarvoor beschikbaar is. De hele stad is doofvriendelijk. En het lijkt geen moeite te kosten, de normaalste zaak van de wereld. Daar kunnen we nog veel van leren. Het hoeft ook allemaal niet zo groots en spannend te zijn. Met een beetje inlevingsvermogen, de wil om te leren communiceren met elkaar en geduld, kom je echt al een heel eind. Dat ervaren we bij 20Hertz altijd weer. Het geeft zo'n positieve vibe. Daar willen we meer van proeven."

DisConnect

Wil je een voorstelling van 20Hertz beleven? Check de website 20hertz.nl voor de optredens. Op 19 december is er bijvoorbeeld een optreden in Cultuurhuis Heerlen en op 22 december in Verkadefabriek Den Bosch. De voorstelling heet DisConnect en is een meeslepende dansvoorstelling waarin vijf dansers de delicate balans tussen connectie en disconnectie verkennen. In een vierkant vlak, blootgesteld zonder coulissen, ontvouwt zich een intieme reis door digitale en analoge werelden. Elke beweging onthult de spanning tussen jezelf, de ander en de wereld om je heen. De dansers tonen de zoektocht

naar verbinding met een rauwe kwetsbaarheid, waarbij grenzen vervagen en de scheiding tussen performer en publiek langzaam verdwijnt. Het is een visueel prikkelende ervaring die je uitnodigt om stil te staan bij je eigen innerlijke reis in een steeds veranderende wereld.

DisConnect is het resultaat van een jaar intensief onderzoek door Sharon Wesseling en 20Hertz, ondersteund door de Nieuwe Makersregeling van Fonds Podiumkunsten, in samenwerking met Cultuurhuis Heerlen en VIA ZUID. In mei reisde Sharon naar de Verenigde Staten om deel te nemen aan VV Underground, waar ze Visual Vernacular (VV) verkende. VV is een unieke kunstvorm binnen de dovencultuur die verhalen visueel tot leven brengt zonder gebruik van gebarentaal. Ook bezocht ze Gallaudet University, de enige universiteit voor dove mensen ter wereld, voor verdere inspiratie, verdieping en kennis. Terug in Nederland experimenteerde ze samen met 20Hertz bij Verkadefabriek 's-Hertogenbosch met een green screen, waarbij het spelen met timing een belangrijk uitgangspunt was - een element dat óók een belangrijke rol speelt in DisConnect.

Column Peter Raggers Kunst

Dit is een mooi thema. Alhoewel kunst niet altijd mooi hoeft te zijn.

Over kunst wordt vaak hoogdravend gedaan terwijl ik soms denk dat zou mijn kleindochter van 4 ook gemaakt kunnen hebben. Maar probeer eens als volwassene iets te maken dat een kind van 4 of zo zomaar eventjes maakt, puur vanuit het hart vanuit het gevoel. Het zal je bijna niet lukken.

Ik kan over mezelf zeggen dat ik erg creatief ben of beter gezegd was, want de laatste paar jaar komt er niet veel uit. althans niet op kunstzinnig of creatief vlak.

Hier hebben we reeds twee verschillende begrippen en ook twee totaal verschillende belevenis werelden.

Laten we eerst creatief nemen. Bijna alle mensen hebben wel iets creatiefs in zich. Iets maken of mooi inpakken. De bloemen mooi rangschikken in de vaas. De tuin of balkon inrichten enzovoorts. Je kan ervan genieten. Het kan natuurlijk ook zijn dat je er niets aan vindt. Maar dat je iets hebt gedaan, zomaar of wel bewust, dat is al een vorm van creativiteit. Dat is dus kunst met een kleine k.

Maar je hebt ook kunst met een grote K. Kunstenaars die op zoek zijn naar een uitingsvorm waarbij zij zichzelf herkennen en wellicht ook door anderen herkend worden. Kunst waar je bij af kan vragen: wat wordt hier in godsnaam mee bedoeld.

Een van de zeer belangrijke zaken die bij de Kunst met de grote K speelt, is nu juist de vraag wat zie ik, wat wordt hiermee bedoeld. Je afvragen en op zoek willen gaan naar de essentie. De kunstenaar roept allerlei gevoelens op.

Ik hou regelmatig lezingen over het belang van bomen en de biodiversiteit. Best leuk, maar het kan een beetje saai worden. In het voorjaar van dit jaar was ik in Winterswijk een weekje kamperen. Prachtige omgeving met mooie steengroeven waar ik 40 jaar geleden nog naar fossielen heb gezocht. Dat mag nu helaas niet meer. In het dorp fietste ik langs een museumpje. Dat bleek het oude woonhuis van Piet Mondriaan te zijn geweest.

Prachtig mooi en tevens een geweldige ontdekking. Want iedereen kent natuurlijk de schilderijen van Mondriaan met die kleurvlakken en vlakjes. Maar zijn eerste periode als hele precieze schilder is minder bekend en nog onbekender, althans voor mij, was zijn middenperiode. Zeg maar de overgang van het schilderen van landschappen naar de kleurvlakken. Ik werd er helemaal ontroerd van. Prachtige pasteltinten waarin nog steeds ergens een landschap herkenbaar was. Na verloop van jaren was dat niet meer herkenbaar en was hij volledig in het kubisme en abstractie niveau bezig.

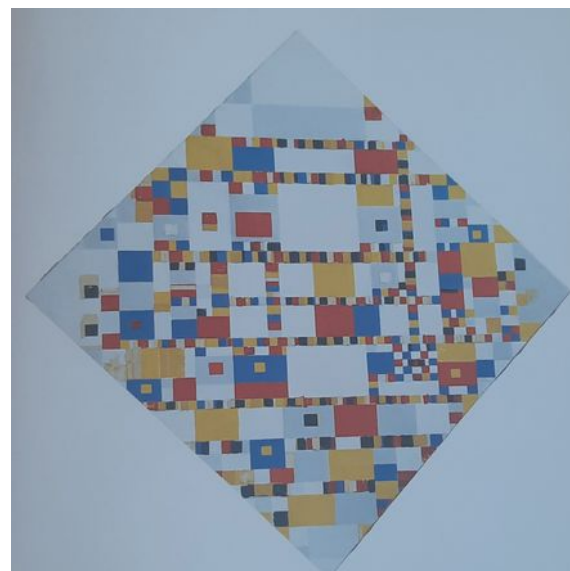
Ik heb me het afgelopen jaar in Mondriaan verdiept, ik wil hem begrijpen.

Zo kwam ik er achter dat hij vanaf zijn begin tijd tien jaar lang bomen heeft geschilderd. Hij was op zoek naar de ziel van de boom. Eerst heel herkenbare bomen, maar dat veranderde in de loop der jaren naar feitelijk onherkenbare vlakken. Hij sloot die tien jaar af met een schilderij die hij 10 jaar eerder ook al had geschilderd, maar nu met het inzicht die hij al ploeterend had verworven. Je ziet de ziel van de bomen nu.

Dit vertel ik in mijn lezing voor de pauze met de schilderijen op de achtergrond.

Helaas, ik heb geen ruimte meer, want ik wilde nog meer over hem vertellen. Want deze Kunstenaar heeft de echte moderne kunst op de wereld gezet. Hij bleef op zoek naar dynamische ritme in zijn schilderijen en heeft die ook gevonden in zijn laatste de boogie woogie.

Dat is kunst met de grote K.

Visual poetry van Eva Prevaes

Volg je passie en 'gewoon' doen!

Door Margreet Joosen

Als ik Eva via Teams online ontmoet, zie ik een sprinkelende vrouw met sprekende ogen. Vol enthousiasme vertelt ze over haar passie, visual poetry. Ze vraagt of ik een korte of lange versie wil over hoe ze daar gekomen is. Uiteraard wil ik de lange versie!

Theaterliefde

Eva is 26 jaar en studeert biomedische wetenschappen in Amsterdam, met als specialiteit celbiologie. Zij is op jonge leeftijd geïnteresseerd geraakt in theater. Op de basisschool waar zij zat, kreeg ze les van Tamara van Meer, een dove theaterdocente, die helaas op jonge leeftijd is overleden. Omdat ze in een klas zat met alleen slechthorenden waar vooral gepraat werd, was het voor haar een verademing om binnen het theater voluit in gebarentaal zich te kunnen uiten.

Ze vond het zó leuk, mimiek gebruiken en lekker volop in NGT gebaren. Haar ogen lichten op als ze dat vertelt. Wat ze ook heel fijn vond is het vertalen van tekst naar gebaren. Toen merkte ze dat ze toch wel gevoel heeft voor taal, ondanks dat Nederlands niet een van haar beste vakken was. Daarnaast was het de enige les waarin de hele klas moest gebaren en dat vond ze heel prettig.

Na de basisschool ging ze naar Kentalis Gyotschool in Groningen. Daar werd helaas geen theaterles gegeven. Na een tijdje vergat ze hoe leuk ze dat vond en theater werd stilletjes geparkeerd. Maar kunst heeft haar altijd getrokken.

Drie jaar geleden ging ze naar een Internationaal Poetry Festival in Rotterdam, dat ook toegankelijk was voor doven. Daar trad Kitchen's Light op: een dove dichters collectief dat poëtische stukken presenteert in de moedertaal van de leden, de Nederlandse Gebarentaal (NGT). Beeldend vertelt ze hoe haar vuurtje weer werd aangewakkerd. Het was zo lang geleden dat ze niet meer wist hoe leuk ze het had gevonden.

Ze volgde daarna een workshop bij Kitchen's Light, waarin werd uitgelegd hoe je gedichten kan vertalen naar NGT. Kitchen's Light werd opgericht in 2019, na een reeks workshops van 'spoken word' door artiest Elten Kiene. Individueel of collectief voeren de leden 'gebarentaal', klassieke gebaren-

poëzie, 'visuele volkstaal' (een genre dat speciaal is voor gebarentalen), verhalen vertellen, poëtische vertalingen (bijv. van liedjes) uit. In workshop gaven ze als tip om meteen jezelf op te nemen met je mobiel, zodat je zelf kan zien hoe het overkomt. Je handvorm, ritme et cetera.

Waar je tegenaan loopt

Na veel oefenen is ze twee jaar geleden begonnen om te kijken waar ze kon optreden en of ze het leuk vond om te doen. Zo is het balletje gaan rollen. De eerste keer dat ze optrad bij Swedora was ze hartstikke zenuwachtig en vergat ze zelfs dingen. Nu is ze zo ervaren dat ze alleen in het begin een beetje plankenkoorts heeft, maar daarna gaat het vanzelf. De gedichten die ze maakt, gaan vaak over waar ze op dat moment mee bezig is. Waar ze tegen aan loopt of waarvan ze denkt dat het een mooi onderwerp is. De ene keer bedenkt ze meer gedichten dan andere keer. Soms doet ze er verder niets mee. Op Instagram deelt ze haar virtuele gedichten. Zo heeft ze onder andere een prachtig gedicht gemaakt over verschillende vormen van vulva. [QR code voor haar profiel Instagram]

Naast haar studie, werkt ze als zzp'er in visual poetry. Ze krijgt veel aanvragen om te komen optreden. Haar eerste opdracht was in België. Ze treedt ook op festivals waar steeds meer aandacht is voor toegankelijkheid. Dove performers krijgen daardoor meer podium.

Dromen en ambities

Als ik haar vraag wat haar toekomstdroom is, lacht ze een beetje. Ze heeft geen heel grootse dromen. Wat ze graag wil, is meer dove mensen kennis laten maken met de kunstwereld. Waarbij ze abstracte

vertaald in NGT. Een daarvan was van een Chinese kunstenaar die heel abstracte gedichten maakt. Toen Eva dit vertaalde naar haar eigen interpretatie bleek het voor sommige mensen heel verhelderend te zijn, dat ze nu pas begrepen waar het gedicht van die Chinese kunstenaar over ging. Met beelden herbij maak je sommige dingen duidelijker dan met woorden. Het is wel altijd je eigen sausje wat je er overheen doet.

Als afsluiting vraag ik haar wat ze ons mee wil geven. Volg je passie, zegt Eva met glinsterende ogen. Als je het leuk vindt om in gebaren te gedichten, gewoon doen. En het zou heel fijn zijn als er meer doven zijn die (abstracte) gedichten in NGT maken.

Dank je wel Eva, voor je blijde delen van je passie! Ik krijg zin om zelf ook te gaan dichten in gebarentaal 😊

Hulpbehoevende bejaarden in een verzorgingshuis: hoe maak je daar een aantrekkelijk theater van?

Door Agaath Arends

Constance bestand tegen de elektroshokken van de machine van dokter Wolff. De bewoners komen met name in de nacht in opstand. We zien een straatrace tussen een scootmobile en een quad. We zien een omvallende boom, brandende torens en containers. Aan het eind verandert de toegewijde verpleegkundige in een opstandige hulp voor de bewoners.

De voorstelling eindigt met door de lucht vliegende, of onder water verdwijnende bewoners. Hun vrijheid tegemoet! Mevrouw Pengel verschijnt op een luchtschip waarmee ze samen met haar man naar het hiernamaals vaart.

In deze voorstellingen gebeurde veel spectaculaire dingen, wat het visueel erg aantrekkelijk maakte!

De ondersteuning was tijdens de voorstelling prima in orde! Er waren 2 gebaren en 2 schrijftolken aanwezig die ruim 2 uur keihard non-stop voor ons bezig zijn geweest. "Ons" had een mooie hoek vooraan op de tribune waar we goed uitzicht op de tolken en het spektakel hadden. Er zijn best een aantal mensen voor deze voorstelling op af gekomen. Wat mij betreft mogen dit soort voorstellingen vaker toegankelijk worden voor onze doelgroep.

'Ik doe stoer!'

En dan ineens is het 14 november 2024. Nog twee dagen tijd voor de deadline van het themanummer Kunst van

Plotsdoof Magazine. Ieks! Ik zit midden in de verhuizing naar het Limburgse Holtum waarvan ik inmiddels erachter ben gekomen dat het aantal ganzen dat luid gakkend dagelijks overvliegt groter is dan de menselijke populatie van dit kerkdorp. Prima overigens. Heerlijk eigenlijk. Maar dan schrijven over kunst. Tja, dat is een ander verhaal. Mijn beleving van kunst is het kijken naar die overvliegende ganzen (kunst van de natuur telt toch ook?) en daar houdt het op. Geen tijd. Veel te moe van al het klussen, dus ook geen zin. De grootste culturele belevenis is mijn interview van de geweldige dansgroep 20Herz. Maar daar schrijf ik al een artikel over in dit magazine. Dus wat resteert?

Ik ben tot de conclusie gekomen dat verhuizen an sich een kunst is. Niet de kunstvorm die je nu meteen apprecieert, maar geloof me: een kunst. Het is mijn eerste verhuizing als eenzijdige plotsdove. En het gaat niet vanzelf. De kunst van een verhuizing die op rolletjes loopt, schuilt namelijk in een goede communicatie. En daar gaat het dus bij mij zo vaak mis! Teams vol klussers lopen in en uit de nieuwe woning, ieder met hun eigen bouwradio. En die hebben dus een flink volume. Ik vraag me af hoe het kan dat al die klussers geen gehoorbeschadiging hebben. De ene dag schalt Motown door de woonkamer als de muren gestukt worden, de andere dag Tino Martin bij het witten. Julio Iglesias wordt afgewisseld met een of andere Roemeense rockstar tijdens deuren en kozijnen verven. Ondertussen roept iedereen instructies naar de vliegende keep en dat ben ik. Ik doe stoer en probeer signalen

Column Olga Steen

Verhuizen is ook een kunst

en wensen op te vangen, maar dat mislukt aardig. Tot hilariteit en soms ook tot ergernis. Dat laatste vooral van mijn dierbaren, want de werkmensen krijgen betaald. Die mogen niets vinden van mijn incapaciteit als bouwmaatje. Aan het einde van de werkdag is het vooral ikzelf die bijzonder geïrriteerd is, want al die herrie veroorzaakt enorme tinnitus en hoormoeheid. Mijn evenwicht is dusdanig verstoord dat ik rondloop alsof ik minstens een fles wijn op heb.

Dus mijn bijdrage aan het thema Kunst van deze Plotsdoof? Van generlei betekenis. Sorry. Hopelijk tovert dit stukje een glimlach op je gezicht, Van herkenning. Omdat het hebben van een gehoorstoornis praktisch soms echt lastig kan zijn. Mensen aan het lachen maken met mijn klunzigheid en 'net doen alsof ik alles meekrijg en ondertussen totaal de plank misslaan'. Dat is dan weer een kunst die ik heel goed versta...

Hele bouwwerken

Interview met Ildikó Boronkay

Door Agaath Arends

Als iemand laat zien dat aangeboren doofheid een succesvolle carrière als kunstenaar en grafisch vormgever niet in de weg hoeft te zitten, dan is het Ildikó Boronkay. Deze dochter van een Hongaarse vluchteling heeft dankzij haar creativiteit, talent en doorzettingsvermogen de afgelopen tientallen jaren een indrukwekkend cv opgebouwd, zowel in loondienst als zelfstandig. In dit interview legt Ildikó uit wat ze allemaal gedaan heeft en hoe zij tolken inzet bij onder andere de workshops die ze geeft.

Was je als kind al creatief bezig? Werd je hierin gestimuleerd door je ouders?

Als kind was ik altijd aan het bouwen, zelfs 's nachts. Mijn ouders waren vaak verbaasd dat ik in stilte hele bouwwerken van houten blokken of Plasticant(plastic constructiespeelgoed uit de jaren '60) had gemaakt. Mijn moeder was creatief en maakte kussens met afbeeldingen van figuren uit De Fabeltjeskrant. Ik had ook een krijtbord in mijn kamer waar ze Meneer de Uil op had getekend. Hoewel ik De Fabeltjeskrant niet zo leuk vond, vond ik de knipoog van Meneer de Uil wel fascinerend. Op jonge leeftijd raakte ik al geïnteresseerd in Leonardo Da Vinci, waarvan ik zijn tekeningen en uitvindingen bestudeerde. Dit stimuleerde mijn nieuwsgierigheid en creatieve ontwikkeling. Ik hielp mijn vader met klussen en mijn moeder zorgde dat ik op een kleiclub mocht. Mijn ouders moedigden me aan om creatief te zijn, te gaan sporten en schaken.

Waar heb je op school gezeten?

Op 2,5-jarige leeftijd ging ik naar het Rudolf Mees Instituut (bekend als Ammanstichting). In die tijd was gebarentaal verboden. De leerkrachten probeerden ons met veel geduld te leren praten. Het ging er streng aan toe. Gebarentaal leerden we van oudere dove kinderen tijdens het buitenspelen. Op 11-jarige leeftijd verliet ik de deze school en ging ik naar de Hildernisschool voor slechthorenden- en spraaktaal kinderen, waar ik dagelijks spraaklessen kreeg. Mijn spraak verbeterde aanzienlijk, maar tijdens de pauzes zocht ik mijn

dove vrienden op om te kunnen communiceren in gebarentaal. In 1980 ging ik naar het voortgezet onderwijs, P.J. Evertseschool. Ik had daar een leuke schooltijd met handvaardigheid en textielwerken en behaalde daar mijn diploma's. Ook had ik daar een leuk clubje dove vrienden waar ik in de pauze bij zat. Nu, 40 jaar later zijn we nog steeds goede vrienden.

Heb je een kunstopleiding gevolgd of ben je een autodidact?

Beide eigenlijk. Ik ben autodidact om alles goed te kunnen volgen. Ik sprak vooraf met leraren af welke

carbonpapier voor aantekeningen, wat heel fijn was. Daardoor kreeg ik meer van de lessen mee.

Wat ging je na je opleiding doen?

Na het behalen van mijn diploma aan het Grafisch Lyceum in 1989, bleek er nauwelijks werk te vinden in de grafische sector. Dankzij mijn goede cijfers en mooie portfolio, vond ik toch een baan als illustrator/grafisch vormgever. Ik trouwde met René Hazelebach. Nadat onze kinderen Anikó en Jari geboren werden, ging ik als zzp'er verder daardoor kon ik zelf voor hen zorgen. Toen ze groter werden, werkte ik parttime als uitzendkracht op grafische afdelingen. Een collega vroeg me om samen te werken in haar thuisbedrijf, wat perfect was omdat we onze kinderen mee konden nemen naar het werk. Weer was er een periode van weinig werk en werd ik werkeloos. In deze periode heb ik tijd gehad om met mijn vader door te brengen voor hij overleed. Na wat gesprekken met GGMD over omscholing bleef ik uiteindelijk toch in de grafische sector en vond weer werk. In 2011 tijdens economische crisis, verloor ik opnieuw mijn baan, maar vond ik mijn passie voor schilderen. Bij een schilderclub ontdekte ik mijn talent voor werken met een paletmes. Dit leidde tot meerdere exposities en workshops. Uiteindelijk ben ik begonnen als activiteitenbegeleider, eerst in Rotterdam en daarna als invalkracht bij Gelderhorst. Na zeven jaar stopte deze functie. Nu ben ik weer zzp'er en combineer ik grafisch werk met kunstprojecten. Ik neem projecten aan, zoals recent de opdracht om zintuigelijke snoepspotten te maken voor het museumproject "SensoryMoma" van Stichting Oren en Ogen Tekort. Binnenkort ga ik schilderworkshops geven op de Gebarenboerderij in Scherpenzeel. Al met al een heerlijk avontuur.

Geef je workshops aan horenden? Hoe verloopt de communicatie?

Eerst werkte ik als vrijwilliger in een verpleeghuis bij de beeldenclub waarin ik een horend groepje begeleidde met beelden boetseren. Een koffiejuuffrouw kwam als nodig is bijspringen als ik een client niet kon verstaan of ik gebruikte transcript zoals Speaksee die gesproken taal

omzet naar tekst. Ik mocht een creatieve therapie cursus volgen en werd steeds vaker gevraagd om workshops te geven.

Bij groepsworkshops met horenden voel ik mij het meest op mijn gemak met gebarentaal en zonder stem, omdat dit me beter helpt te concentreren op mijn uitleg. Ik zorg dan voor een tolk die mijn gebaren vertaalt naar gesproken taal. Vaak praten horende cursisten onbewust tegen mij met hun hoofd naar beneden, terwijl ze naar hun werk kijken, waardoor ik niet kan liplezen. Ik zorg altijd voor een specifieke tafelopstelling: de cursisten zitten achter de tafels, en mijn tolk staat achter hen.

Hoe kom je aan inspiratie?

Voor workshops overleg ik met de organisatie over het thema en het budget. Daarna bedenk ik welke materialen en technieken het beste passen bij de doelgroep en hoe ik ervoor kan zorgen dat iedereen binnen de tijd klaar is.

Voor mijn schilderijen laat ik me inspireren door mijn favoriete kunstenaars. Dan experimenteer met mijn eigen stijl afwerking, vaak met een paletmes. Bij opdrachten overleg ik met klanten over hun wensen, zoals kleuren, kunststijl en de uitstraling die het werk moet hebben.

Nieuwsgierig geworden na het lezen van dit interview?

Op haar website zijn veel van haar schilderijen te zien en ook te koop of te leen. De workshops die Ildikó geeft zijn er te vinden en ook haar andere werk. Wie weet hangt er straks een echte Boronkay bij je aan de muur!

Jubileum van het Nederlands Gebaren Koor

Door Ewa Harmsen en Agaath Arends

Aan het einde van een jaar denk je graag nog even terug aan de hoogtepunten. Van Ewa en Agaath was het 12,5 jarig jubileum van het Nederlands Gebarenkoor zo'n hoogtepunt. Met een spetterend concert. Ze vertellen er graag over.

"Op 25 mei was het zo ver, het 12,5 jarige jubileumconcert van ons geweldige koor. We hebben er bijna 1,5 jaar naar toe gewerkt, en dan komt het tot een ontlading met twee prachtige uitvoeringen. Zonder uitzondering hebben alle leden zich enorm ingezet. Sommigen hebben maar één uitvoering meegedaan, anderen hebben de 'ontbrekende' leden in de avondvoorstelling vervangen en daardoor iets meer gedaan dan in de middag. Goed voor jezelf zorgen en je eigen grenzen bewaken is zo belangrijk, hier willen wij 'onze' leden een groot compliment voor geven!

Repertoire

Het repertoire voor het jubileum is met zorg uitgezocht. Afgezien van het feit dat we uiteraard een afwisselend programma wilden bieden, wilden we ook laten zien wie we zijn en wat ons bezig houdt. De titel van het concert was dan ook 'Dit zijn wij'. Wij durven te stellen dat we dat zeker hebben kunnen laten zien.

Tussen de nummers door werden filmpjes getoond, waarin leden vertelden waarom dat nummer hem of haar raakt, of blij maakt, of wat voor betekenis het voor haar/hem heeft. We zijn heel divers, sommigen zijn plotsdoof en hebben nog herinnering aan muziek van vroeger, anderen hebben door het koor nummers leren kennen die ze raakten. Of juist helemaal 'muziek' ontdekt.

Achter de coulissen

Het was ontzettend spannend toen we eenmaal begonnen. Gelukkig hebben we echt heel veel vooraf geoefend. In onze vaste repetitieruimte, de gymzaal van het Kentalis College in Utrecht, hebben we steeds zo goed mogelijk de ruimte met coulissen 'nagebouwd' omdat we geen mogelijkheid hadden om vooraf in de zaal te oefenen. Lijsten en overzichten van nummers, opstellingen, oplopen zijn telkens naar de leden gestuurd en ook opgehangen. Ook tijdens het concert hingen die in de coulissen. Je zal maar net even vergeten van welke kant je ook weer moet opkomen! Wij hebben geen idee of daar ook veel gebruik van is gemaakt, wij

hebben ons vooral op onze eigen rol en optreden geconcentreerd.

Voor ons gevoel verliep het 2e concert veeeeel sneller, eigenlijk waren we zelfs een beetje teleurgesteld toen het klaar was. Door de adrenaline konden we voor ons gevoel nog wel een concert geven J. Gelukkig hebben we dat niet gedaan. We waren pas om half 2 thuis en toen ook wel behoorlijk moe.

Dankbaar publiek

Een concert geven is natuurlijk hartstikke gaaf. Echter, zonder publiek zou het raar voelen. We waren beide keren zo goed als uitverkocht, wat voor ons ook een enorme stimulans was. Familie en vrienden wil je natuurlijk ook laten zien wat we doen en wat we kunnen, maar zeker waren er ook veel 'onbekenden' die voor de show kwamen. En wat een fijne sfeer brachten beide publieken mee. Er werd mee gebaard (en misschien ook meegezongen? Geen idee!), het applaus gaf zoveel energie omdat het echt gemeend was.

Wat valt er nog te vermelden? De hele fijne samenwerking die wij hadden met Esther Bolte en Erik Kaizer, theatermakers die ons zo geweldig hebben ondersteund bij een paar nummers. Hun creativiteit en ervaring waren echt een aanwinst. De kinderen die zo fijn en goed meededen met een nummer waardoor die performance nog meer tot leven kwam. De act tussendoor van Edwin. De fotografen en filmer die alles voor ons vastlegden. De samenwerking met de Verkadefabriek. De sponsors die alles mede mogelijk maakten. De dirigenten die hun creativiteit oneindig hebben laten stromen en ons 'veilig' door het concert hebben geloodst. En last, maar zeker niet het minst, alle leden die in diverse commissies zaten om alles goed te regelen en organiseren. Zonder al die inzet... nee dat hoeven wij niet te noemen!"

Op naar het volgende jubileum!

Vooruit kijken met de 2 jonge leden van het Nederlands Gebaren Koor

Een interview met Noah di Febbo en Ellen Revenberg

Door Ronald Kaijim

Het Nederlands Gebaren Koor bestaat al weer 12,5 jaar! Bij een jubileum blik je niet alleen terug, maar kijk je ook vooruit. En met wie kun je nu beter vooruit kijken dan met jonge leden van het koor? Noah (26) en Ellen (28) vertellen hoe het is om lid van het koor te zijn, wat er allemaal bij komt kijken en hoe zij de toekomst van het Nederlands Gebaren Koor zien.

Hoe zijn jullie in aanraking gekomen met het Nederlands Gebaren Koor?

Noah: "In 2018 heb ik in het Gebarenrestaurant voor het eerst over het koor gehoord. Ik hou heel veel van muziek en Emma (de Esch, dirigente van het Nederlands Gebaren Koor, red) vroeg of ik lid wilde worden. Ik woonde toen nog in Limburg en daarom was de reistijd voor mij niet te doen. In 2020, ik woonde toen in Utrecht, vroeg Emma of ik eens wilde komen kijken. Ik werd heel enthousiast over wat ik meemaakte. Ik mocht aspirant-lid en later officieel lid worden."

Ellen: "Sinds begin 2021 zit ik bij het Nederlands Gebaren Koor. Een van de dirigenten ken ik al lang en is een goede vriendin van mij. Ik houd van muziek. Vanaf de basisschool leeftijd heb ik blaasinstrumenten bespeeld. In het visueel maken van muziek kun je op eenzelfde manier creativiteit kwijt en mensen raken."

Lijkt me best pittig als je lid wordt. Hoe ging dat in het begin, moesten jullie alle liedjes kennen?

Noah: "Toen ik begon, waren er geen repetities vanwege de coronatijd. Wel kon ik al bij de liedjes in het repertoire. Ik ben uit mezelf al veel liedjes gaan oefenen."

Ellen: "We begonnen met oefenen voor het jubileum toen ik lid werd. Veel liedjes werden toen nog stap voor stap aangeleerd. Daarnaast was het ook zeker de bedoeling dat je thuis de liedjes ging oefenen. Dat gebeurt door filmpjes van de dirigenten. Ik ken nog steeds niet alle liedjes. Dat zijn er inmiddels meer dan 60 en sommige worden

nog maar weinig gebruikt. Er wordt zeker niet verwacht dat je gelijk alles kent maar wel dat je thuis actief bezig bent met de liedjes die we op dat moment aan het oefenen zijn."

Hebben jullie zelf ook invloed op het repertoire?

Ellen: "We kunnen nieuwe liedjes mailen naar de dirigenten. Een kleine groep koorleden kijkt dan samen met de dirigenten of het lied geschikt is. Als dit het geval is dan komt dat lied in het repertoire." Noah: "De dirigenten maken er een vertaling op. Daarna gaan wij de uitgekozen liedjes samen uitvoeren."

Wat heeft het Nederlands Gebaren Koor jullie gebracht?

Ellen: "Door het gebaren van liedjes, toevoegen van mimiek etc. leer je steeds beter wat belangrijk is om de muziek en tekst goed over te brengen. Dat doe ik in mijn vrije tijd ook wel eens omdat ik het leuk vind. Verder heb ik vooral een aantal mensen beter leren kennen, dat is leuk!"

Noah: "Ik heb geleerd dat ik als doof persoon ook meer met muziek kan doen dan ik dacht en ook opnieuw leren genieten van muziek"

Voor wie is het Nederlands Gebaren Koor echt iets?

Noah: "Dove en slechthorende mensen die veel van muziek houden en er ook graag iets mee willen doen!"

Ellen: "Als je van muziek houdt en dit graag zou willen vertolken, maar hier door je gehoorbeperking meer moeite mee hebt. De muziek en de tekst wilt vertolken naar gebaren. Je moet er thuis wel tijd

en energie aan besteden, dan is het voor iedereen leuker want dan kunnen we meer 'zingen'.

Er zijn op dit moment best weinig jongeren, maar dat beginnen er nu steeds meer te worden."

Kan het koor nog uitbreiden?

Ellen: "Er is nog plek in het koor momenteel."

Hoe zien jullie het Nederlands Gebaren Koor over 10 jaar?

Noah: "Ik denk dat de leeftijd meer gemixt gaat zijn."

Ellen: "Pfoe, 10 jaar is een lange tijd. Ik hoop dat het koor dan nog bestaat en ik er nog steeds plezier uit kan halen. Ik verwacht wel dat de groep dan een andere samenstelling heeft."

Ik ben Noah, 26 jaar en woon nu ongeveer 5 jaar in Utrecht. Ben geboren in Italië en toen ik 6 maanden oud was, ben ik verhuisd naar Limburg. Ik doe momenteel een associate degree opleiding tot didactisch educatief professional op de hogeschool Utrecht.

Ik ben Ellen, 28 jaar oud. In mijn dagelijks leven werkzaam als vaktherapeut in de geestelijke gezondheidszorg voor mensen met een verstandelijke beperking of autisme. Ik ben jong in mijn leven zwaar slechthorend geworden. Jaren heb ik mij met 2 hoortoestellen gered en sinds afgelopen zomer heb ik een Cochleair Implanthaat (CI). Tijdens mijn opleiding heb ik gebaren geleerd en sindsdien gebruik ik dit veel. Verder houd ik van sporten, muziek, spelletjes doen, wandelen en op actieve reizen gaan (kamperen, wintersport, wandelen etcera).

Column Georgia van der Gen

Beeldend Kunstenaar

**'Visueel
ijzersterk'**

Ik ken er een aantal, een ervan is een van mijn beste vriendinnetjes. Ze werkt ook als tolk.

En eigenlijk vind ik dat je aan haar manier van tolken kan zien dat dat beeldende, dat visuele er "in" zit. Niet zozeer als ze tolkt in Nederlands ondersteund met gebaren, maar wel in Gebarentaal. Als we dan soms samen een opdracht in NGT tolken zie ik haar creatief omgaan met de gebarenruimte en gebruikt ze net andere Gebaren dan ik. Het leeft, het beweegt en het is visueel ijzersterk.

Ik ben daarnaast – naast haar- een slap aftreksel van een tolk, allang blij dat de klant lijkt te begrijpen wat wordt bedoeld.

Ook niet beeldend kunstenaar tolken kunnen dat hebben hoor.

Het lijkt of hun handen dansen en je meenemen op een visuele reis. Sommige mensen hebben de Gebarentaal echt tot kunst verheven, ik denk dan aan Ian Sanborn en Ilse Jobse, die met hun handen, lichaam en mimiek kunnen toveren, of aan sommige muziktolken die teksten jalouersmakend goed tot leven brengen.

Een aantal collega's heeft mooie handen met lange vingers met soms ook nog mooie nagels. Die handen zie je ook prachtig dansen in de lucht. Ik vind het er allemaal heel mooi en duidelijk uitzien.

Ik heb de twijfelachtige eer om dikwijls gevraagd te worden voor bij voorbaat kansloze missies als stand up comedy, onvoorbereid theater en smartlappen.

"Iets met je mimiek" is het antwoord.

Mijn handen kunnen het niet zijn, ik ben klein en de 25% Indisch bloed heeft geresulteerd in kleine handjes.

Soms vragen mensen of ik alsjeblieft groter wil gebaren, ik snap dat, maar het is voor mij een hele klus. Dikwijls sta ik op een verhoging of een kratje

omdat ik anders niet goed zichtbaar ben.

Als dan mijn teamtolk maatje aan de beurt is komt er enig kunst en vliegwerk aan te pas om te zorgen dat het kratje zo onopvallend mogelijk aan de kant wordt geschoven, en er niemand gewond raakt.

Tot grote hilariteit van een best grote groep mensen ben ik ooit eens door een stoel gezakt tijdens het tolken van een workshop line dancing. In het heetst van de strijd stond ik daar groot te gebaren en een partij zichtbaar te zijn. En KRAAAAAAK daar lag ik op de grond. Met nog een paar mensen. Zij van het lachen.

Klein kunst is ook heerlijk om te vertalen. Je helemaal verdiepen in een script en met een tolkmaatje oefenen voor de dag dat je samen met de kleinkunstenaars samen op – of net naast – het toneel staat te shinen.

Ook de voorstellingen op de Parade die je ieder jaar vindt in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht zijn mooie kansen voor tolken die willen oefenen met flexibel zijn. Via pluk de tolk nemen bezoekers tolken mee naar een voorstelling die – meestal – niet voorbereid is. Niet zelden kom je in hilarische situaties terecht en neemt de toneelgroep een loopje met je.

Ik hou er zo van!

Van kunst genieten zonder barrières

Interview met Aschwin van Leeuwen en Frank Allard, de grondleggers van de succesvolle stichting Theater met Tolk

Door John Retel Helmrich

Vanavond val ik met de neus in de boter in de volle theaterzaal van Theater de Schalm in Veldhoven. Niet alleen staat een praatpanel met interessante gasten op het programma (o.a. Aschwin van Leeuwen) maar ook is er een speciaal muzikaal gebaar-optreden van de dove muzikartieste Ilse Jobse. Er zijn zowel doven, slechthorenden als horenden aanwezig. Dat zorgt voor een divers en gezellig samenzijn en dat op een doordeweekse dag.

Wat is het geheim van dit succes en wat is de rol van Theater met Tolk hierin? Met een hoofd vol vragen koerste ik dus op deze woensdagavond richting het altijd gezellige Brabant. Mij staat een mooi interview te wachten met de grote animators van Theater met Tolk, Aschwin van Leeuwen en Frank Allard.

Voordat wij plaats nemen in de kleedkamer waar Aschwin en Frank op ons wachten, lopen wij langs het digitale reclamescherm in de hal. Karin Bloemergoed. Eindelijk konden wij, dankzij de aanwezige tolk, alles volgen. Het was een topervaring!"

Bosch. Er is toen, op ons verzoek, een tolk ingezet. Dat was echt de eerste keer! En het beviel heel goed. Eindelijk konden wij, dankzij de aanwezige tolk, alles volgen. Het was een topervaring!"

laet deze veelzijdige artieste nu net de allereerste aanzet voor Theater met Tolk van Aschwin en Frank zijn.

Frank: "Ja, maar ook de hele groep, bestaande uit twintig mensen, heeft die avond genoten. Wij zagen bij iedereen glinsteroogjes! En door die glinsteroogjes, wisten wij zeker, wij moeten dit vaker doen. Het was gewoon magnifiek!"

Aschwin: "In 2016 gingen wij, met ons eigen vriendenclubje een avondje uit, naar een theatervoorstelling van Karin Bloemen in Den

Aschwin: "Direct na afloop, gingen wij met de hele groep uit eten. Toen vroegen wij hen: "Hebben jullie behoefte aan meer van dit soort avonden?". Volmondig knikten zij ja! Samen waren Frank en ik er over uit. Wij gaan een soort van project starten. Maar wij hadden ook veel vragen! Bestaat zoiets al in Nederland? Hebben andere doven en slechthorenden ook behoefte om theatervoorstellingen te bezoeken? Staat de theaterwereld daar wel open voor? Het was allemaal ongewis, maar zo is het dus begonnen."

Dovenschap Jaarprijs 2024 voor Theater met Tolk

Een paar dagen voor dit interview, vond de Wereld Doven Dag plaats. In het gezellige en drukke "Café De Oproer" in Utrecht was ik live getuige van de uitreiking van de Dovenschap Jaarprijs 2024. Deze werd toegekend aan Theater met Tolk, tot zichtbare grote verrassing van Aschwin en Frank. Ik heb zelden twee mensen zo compleet overrompeld gezien in mijn leven. Maar die middag gebeurde dat!

Het is een bevestiging van hun waardevolle bijdrage aan de dovencultuur. Ze zien het als erkenning voor hun inspanningen om doven mee theaterervaringen aan te bieden.

Aschwin: "Ik had dit niet verwacht. Ik weet dat onze doelgroep (mensen met een auditieve beperking. red.) klein is. Zeker in vergelijking met de horende wereld, afgezet tegen de percentages van horende mensen die van theater houden en daadwerkelijk een keer per jaar minimaal een voorstelling bezoekt. Ik las ergens dat dat 40% is. Onze doelgroep die van theater houdt, is natuurlijk veel kleiner. Dat komt mede, gek genoeg, doordat ze niet zijn opgegroeid met theater. Al zie ik duidelijk een kentering hierin, vooral bij de jongeren.

Ik denk dat wat we nu doen, nog niet genoeg is. Toen wij de stichting opzetten, waren wij gericht op toegankelijkheid. Nu kunnen wij, op het gebied van inclusie, nog meer winst halen. En dan denk ik, heel sterk, aan dove performers. Maar ook bijvoorbeeld aan dove tolken. Ik denk dus dat onze stemmers -zij vormen onze achterban- blij zijn om te zien dat we daar ook voor strijden!

En dan heb ik het dus niet alleen over mensen die doof of slechthorend zijn. Ik denk dus ook aan oudere mensen, de senioren, die genoeg vrije tijd hebben. Ook deze groep heeft een enorme behoefte om alles te willen volgen. Door ouderdom gaat hun gehoor achteruit en schrijftolken zijn dan de oplossing om hen naar het theater te blijven lokken!"

Overweldigende reacties

Aschwin: "Wij hebben zo ontzettend veel reacties gekregen en eigenlijk alleen maar positieve. Wij kregen met name, naast de felicitaties, de boodschap mee om vooral door te gaan. Van Parktheater uit Eindhoven kregen we een klein cadeautje in de vorm van vier paar sokken met hun naam en logo op. Buiten dat ik het leuk vind om zoiets te krijgen, overviel mij ook de trots. Ook van de kant van theaters voel je de waardering

en vooral hun steun om onze doelen te bereiken. Met Theaterfestival Boulevard, waar wij al vanaf het begin van Theater met Tolk mee samen werken, hebben wij een fles champagne opengetrokken en geproost op deze prijs. Prachtig om mee te maken."

Frank: Mijn telefoon stond de eerste paar dagen werkelijk roodgloeiend! Heel veel felicitaties via Whatsapp maar ook via LinkedIn, Instagram en Facebook. Dit geeft ons nog meer motivatie, als een extra kick om door te gaan op de ingeslagen weg!

Serius genomen

Beiden:

"Met een jaarprijs krijg je nog meer uitstraling en blijkbaar betekenis naar buiten toe. Van de mensen buiten onze doelgroep krijgen wij nu ook meer aandacht. We worden nu meer serieus genomen."

←
genieten van voorstellingen.

↑
Aschwin: "De theaterwereld praat over toegankelijkheid en inclusie. Maar in de praktijk zagen wij daar, tot kort voor tijd, weinig van. We willen de theaterwereld wakker maken. Wij willen hen bewust maken om hun blik te verruimen, door meer te durven, door meer een open houding te hebben, door meer te luisteren. Hoe kun je bijvoorbeeld doorontwikkelen? Door bewust in te zetten op manieren om vergeten groepen, zoals doven en slechthorenden maar ook slechthorenden en (doof) blinden, in die zaal te krijgen. Door hen een welkome ontvangst te garanderen. Dat willen wij in principe bereiken met Theater met Tolk."

Ook zien beide mannen weinig dove artiesten, dansers, figuranten of acteurs in Nederland die op professioneel niveau actief zijn in de theaterwereld. Is het in de toekomst wél mogelijk, vragen ze zich af. Ze vinden het een uitdaging en daar liggen zeker kansen!

Ook zien ze op een ander vlak mogelijkheden om bijvoorbeeld dove tolken in te zetten. Die tolken hebben, doof zijnde, een volwaardig diploma gehaald op HBO-niveau als NGT of NMG-tolk. Die moeten ook de kans krijgen om hun talenten, hun moedertaal te etaleren.

Dove tolken naast het podium

Aschwin: "Ik ben ook trots om te mogen verkondigen dat bij de nu al zeer succesvolle musical 40-45 voor het eerst dove tolken naast het podium gaan staan om de teksten en liedjes te vertalen voor doven en slechthorende bezoekers. Zij worden gevoed door co-tolken, de zogeheten feeders. De horende tolk hoort de muziek en de gesproken taal en feedt de dove tolk in NGT. De dove tolk vertaalt het verhaal naar het publiek toe. De dove tolken en schrijftolken staan onder de tribune waar camera's staan. Dit wordt live opgenomen en gestreamd naar de beeldschermen op de tribune.

Dat is dus nooit eerder gebeurd. Het raakt mij dat wij dat ook kunnen bereiken met elkaar! Want het is belangrijk dat horenden zien dat wij doven niet dom zijn en ook specifieke talenten en vaardigheden hebben.

Doven kunnen zich op deze manier meer profileren en de horenden bewust maken van ons wereldje. Voor horende mensen is het ook belangrijk om te zien en zich bewust te worden van wat de dovencultuur precies inhoudt. Er bestaat nog steeds een grote afstand tussen de dove en horende wereld door met name onwetendheid. Het is zo belangrijk dat deze twee mooie werelden samenkomen. En daar strijden Frank en ik ook

□ Dat is alleen maar een voordeel als wij straks aan tafel schuiven bij contactpersonen van een theater."

Inclusie

Aschwin en Frank pleiten voor meer inclusie, waarbij ze ook aandacht vragen voor dove artiesten en tolken. Een belangrijk doel is dat theaters vanzelfsprekend tolken beschikbaar stellen, zodat doven en slechthorenden gelijkwaardig kunnen

De ideale dove wereld in het theater is volgens Aschwin en Frank:

Aschwin: "Een kaartje kunnen kopen. Niks hoeven te regelen. Tolk is aanwezig. Ideaal! Net zoals op Broadway. Als je daar een kaartje koopt, is er gewoon een tolk aanwezig. Zou ik ook hier willen. Maar ik denk niet dat je dat in korte tijd bereikt in Nederland. In de theaterwereld kent nog niemand gebarentaal, er is te weinig deskundigheid op dat gebied. Wij staan eigenlijk aan het begin van deze idealen. Inclusie en toegankelijkheid zijn de eerste stappen die wij nu doelgericht nemen. Nederland loopt helaas echt heel erg achter op andere landen."

Frank: "Het heeft ook te maken met het VN-verdrag handicap. Nederland heeft dat mede getekend. (Mensen met een beperking of chronische ziekte moeten net als ieder ander kunnen meedoen. Op school, op hun werk, in het openbaar vervoer en in hun vrije tijd. Dat staat in de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte, in de Grondwet en in het VN-verdrag Handicap. RED.) Als je het vergelijkt met Engeland, daar is het in de wet opgenomen. In Engeland zijn daardoor dan ook honderdduizend projecten ontstaan. Fantastisch gewoon! In Nederland is het niet echt officieel. Als dat zou gebeuren dan staan we veel sterker. Dan komen er ook projecten los en kunnen wij, betreft toegankelijkheid en inclusie, veel meer afdwingen."

Ontmoedigende uitdagingen

Aschwin pleit ervoor dat theaters investeren in tolkuren voor dove bezoekers, omdat het nu niet eerlijk is dat zij hiervoor zelf moeten opdraaien. Hij vergelijkt dit met andere voorzieningen in het theater, zoals licht en geluid, die allemaal vanzelfsprekend zijn voor horende bezoekers. Doven hebben behoefte aan tolken om de voorstelling op dezelfde manier te ervaren als horende mensen. Het is belangrijk dat er gelijke toegang is tot culturele ervaringen voor iedereen, ongeacht gehoor.

Ook loopt hij tegen de positie van tolken aan en de uitdagingen die daarmee gepaard gaan. Vaak willen mensen niet dat tolken op het podium staan, wat de communicatie met horende mensen bemoeilijkt. Aschwin probeert dan bewustzijn te creëren over de gelijkwaardige relatie tussen horende en niet-horende mensen, en pleit ervoor dat niet-horende mensen zelf bepalen wat zij nodig hebben. In plaats van te eisen, richt Theater met Tolk zich op het verbeteren van het begrip en de toegankelijkheid door middel van geduld en diplomatie. Uitleggen door een voorbeeld te geven: 'stel dat ik de geluidsboxen op een ander plek ga zetten of omdraai. Dan kunnen de horende mensen het niet meer zo goed volgen. Dat is hetzelfde als je tolken op een ander, misschien donkere, plek zet.' De kernboodschap is dat samenwerking en wederzijds begrip essentieel zijn om vooruitgang te boeken in deze strijd.

Verantwoordelijkheid voor toegankelijkheid

Zowel artiesten als theaters zijn verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van voorstellingen. Ik vraag naar de rol van artiesten hierin. Aschwin legt

uit dat er soms beperkingen zijn vanuit theaters, maar ook dat artiesten soms niet openstaan voor aanpassingen. Een voorbeeld hiervan is Jochem Myer, die aanvankelijk niet met tolken wilde werken vanwege zijn ADHD. Na aandringen en een verzoek van twee doven die zo graag naar zijn voorstelling wilden komen en toen een brief hebben geschreven naar zijn impresario, ging hij uiteindelijk akkoord. Het resulteerde in een topoptreden voor meer dan honderd doven en slechthorenden in het Nieuwe Luxor theater in Rotterdam. Dit toont aan dat vastberadenheid en communicatie kunnen bijdragen aan een inclusieve ervaring.

Waar staat Theater met Tolk over vijf jaar?

Aschwin: "Wij hopen dat ons team over vijf jaar groter is en verder geprofessionaliseerd. Dat toegankelijkheid en inclusie vanzelfsprekend zijn bij elke theater in Nederland. Verder pleit ik voor meer bewustzijn van culturele toe-eigening, maar ook op het gebied van tokenisme en horende privileges."

Wat willen jullie de lezers meegeven?

Aschwin: "Doven moeten durven naar het theater te gaan. Dingen zelf ontdekken en ervaren. Het is net als eten. Dan probeer je ook een ander gerechtje. Ook niet alleen in de dovenwereld proberen vertier te vinden. Hoe moeilijk het ook is, probeer in de horende wereld jouw plekje te vinden."

Frank: "Je kan ervoor kiezen om in plaats van jouw geld in de kroeg te spenderen op een andere manier jouw avond in te vullen. Eigenlijk kan je voor relatief weinig geld naar een theater gaan. Je hebt een leuk avondje en het is goed voor je persoonlijke ontwikkeling!"

Aschwin: "Wat ik persoonlijk aan de lezers wil meegeven: durf gewoon jezelf te laten ontwikkelen tot wie je bent, maak je niet druk om watbmenen om je heen van je vinden, wees gewoon jezelf, of je je nou wel of niet anders voelt dan de anderen. Laat je niet door anderen tegenhouden. Doof of slechthorend zijn is niet het einde van de wereld. Zet je vleugels lekker wijd open en vlieg. Laat jezelf aan de anderen. Iedereen is uniek!"

Ik zie Aschwin en Frank als 2 grote inspirators die niet alleen een statement willen maken naar de theaterwereld, maar ook de doven en slechthorenden echt een gezicht en bestaansrecht willen geven. Ik vind dat heel nobel en inspirerend! Ga vooral door met Theater met Tolk!

Kijk voor agenda op hun website www.theatermettolk.nl:

Nederlands Centrum voor Plots- en LaatDoofheid (NC PLD)

Voor wie plotsdoof wordt, geleidelijk gehoorverlies heeft, een CI heeft of overweegt.

Het NC PLD helpt met:

- informatie en advies over hulpmiddelen en voorzieningen
- de training 'Leven met gehoorverlies'
- communicatietrainingen zoals spraakafzien en NmG
- loopbaanbegeleiding
- individuele hulpverlening

Het NC PLD maakt deel uit van GGMD voor Doven en Slechthorenden. Bij GGMD werken specialisten gehoorverlies. Vakmensen die de gevolgen van plots- en laatdoofheid kennen én met u kunnen communiceren.

Heeft u hulp nodig? Aarzel niet en meld u aan bij GGMD. Na aanmelding bespreekt een specialist gehoorverlies uw hulpvraag met u. Samen beslist u welke hulpverlening daar voor u het beste bij past. Indien gewenst is bij de gesprekken een gebarentolk of schrijftolk aanwezig.

specialisten gehoorverlies GGMD

GGMD voor Doven en Slechthorenden heeft locaties door heel Nederland
tel. 0800 - 337 46 67 (gratis) | contact@ggmd.nl | sms: 06 - 10 908 606
voor chat en teletolk: zie www.ggmd.nl pagina Contact | www.ggmd.nl

Column John Retel Helmrich

'You never walk alone'

'naïviteit
parkeren'

Zomaar op een vrije doordeweekse avond, koos ik voor een horrorfilm. Mijn eigen vriendin schrikt snel, dus ik appte een vriendin of zij zin had om een avondje te 'lachen'. Het was niet druk in de gezellige kleine bioscoopzaal. Het licht ging uit en de welbekende reclamespots vliegen ons om de oren, tot er een filmpje voorbijkomt over eenzaamheid. Het raakt mij, want ik zie jonge mensen en zelfs kinderen. Ik ben er even verward van. Niettemin begint onze horrorfilm met veel herrie en zijn mijn gedachten snel afgeleid.

De volgende dag struin ik Google af naar cijfers en feiten over eenzaamheid. Wat is er waar over clichématige veronderstellingen dat het alleen ouderen overkomt en dat jongeren dartelend door het leven flaneren? Wat ik las, was verontrustend. Hoe dan, vroeg ik mij af. In deze tijd waarin jongeren alle sociale media tot hun beschikking hebben.

Ik besloot mijn naïviteit te parkeren en mijn blik te verbreden en vooral te verdiepen. Ik vroeg mij af of eenzaamheid onder dove en slechthorende jonge mensen zoveel anders zou zijn dan bij horende jongeren. Ik ben geen wetenschappelijk onderzoeker. Een psycholoog ben ik al helemaal niet. Ik haal alles uit het echte leven en dat doe ik vooral door te luisteren naar verhalen van mensen. In dit geval jonge mensen.

Ik geloof oprecht dat wij, de wat ervaren ouderen (ahum) in ieder geval een luisterend oor kunnen zijn. En vaak is dat al voldoende. En ja, het is nog zwaarder en moeilijker voor dove en slechthorende jongeren om zich eenzaam te voelen. Toen Ik op mijn achttiende afscheid nam van mijn fijne warme school voor slechthorenden in Rotterdam ervoer ik ineens, zonder mij goed voorbereid te hebben, de horende maatschappij. Nou ik kan jullie vertellen: ik ben zo keihard gevallen! De vriendengroep van school woonden ver weg. Soms gingen er maanden voorbij en tot slot ging eenieder zijn eigen weg. Eenzaam voelde ik mij. Zo verdomd eenzaam! Maar ik krabbelde op; ging uit, ging sporten, werken en in mijn vrije tijd begon ik een videotheek vanuit mijn ouderlijk huis. Ik bouwde een nieuw leven op zonder mij ooit weer eenzaam te voelen.

Ik wil jullie, iedereen eigenlijk, maar met name de jonge lezers vragen om van je hart geen moordkuil te maken.

Laat je horen! Want je hoeft niet eenzaam door het leven te gaan. Zoek het leven op, zoek de avonturen op. Zoek de mensen op die jouw nieuwe vrienden kunnen worden. En voor de andere die zich niet eenzaam voelen of die tot deze groep behoren. Lucky you! Kijk wat vaker om je heen. Vraag wat jij kan doen. Nou, heel veel denk ik.

Pak jouw mobiel, kijk niet naar de recente gesprekken in jouw contacten. Maar scroll alsjeblieft naar beneden, naar die ene naam die je al een tijdje niet meer hebt gezien. Wil je dan een appje sturen? Niet met hoe het gaat, dat is iets te makkelijk. Vraagt wanneer diegene tijd heeft voor een afspraak. Misschien wel die (horror) film in de bioscoop. En als dat ene voorlichtingsfilmpje voorbijkomt, je weet wel, over eenzaamheid, kijk dan naast je, en gebaar dan: You never walk alone....want je hebt mij als vriend.

John Retel Helmrich, "Verbeter de wereld en begint bij jezelf"... Ik ben altijd te porren voor een bordspelavond of een horrorfilm!! 😊 06 29088987

In Memoriam

Lex Scheffel

1950 – 2024

Houvast

Hij zocht naar woorden
Maar vond mijn handen
Het zei meer dan je zeggen kan

Op vrijdag 13 september op Zorgvlied in Amsterdam hebben we afscheid genomen van Lex Scheffel, echtgenoot van Ineke Scheffel-Maurer, een zeer creatieve, zorgzame, liefdevolle man die bij velen van ons met zijn lach en betrokkenheid een blijvend indruk heeft achtergelaten. De bijeenkomst was indrukwekkend en vol liefde, met tranen op ieders wangen.

Gerard de Vijlder vertelde tijdens deze dienst: "You are great of You are looking great, waren de woorden die door twee miljoen Amerikaanse toeschouwers werden geroepen toen Lex op 3 november 1991 de marathon van New York liep. Deze aanmoedigingen zou Lex altijd bijblijven, zo schreef hij in zijn verslag.

Lex had een doel, hij liet zich door bedrijven en particulieren sponsoren.

Met de opgebrachte sponsorgelden kocht hij voor de Stichting Plots- en Laatdoven een computer en printer.

De toenmalige voorzitter en penningmeester mochten deze bij Lex en Ineke thuis in ontvangst nemen.

Inmiddels had Lex samen met Ineke een fonds opgericht, het Lex Scheffelfonds.

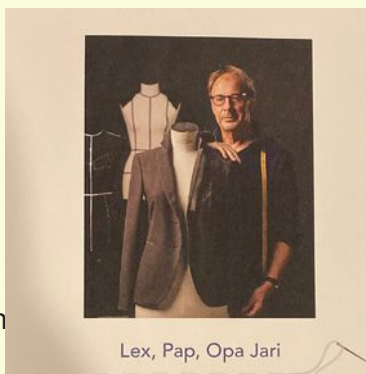
Deze was en is bedoeld voor minder draagkrachtige plots en Laatdoven, zodat ook zij, met steun van het fonds, konden deelnemen aan activiteiten van de stichting.

Lex was een enorme doorzetter want zijn hele verdere leven, soms door weer en wind, bleef hij marathons lopen voor het fonds of andere goede doelen. Maar bij alleen lopen bleef het niet!

Lex was bijzonder begaafd als het om creaties ging. Creaties niet alleen voor zijn vak, Lex was pattern making and tailoring, Founder of POLSO, Founder

& initiator of APM Europe, Founder of @leXX, Docent vormgeving aan NL Modeacademie, maar ook voor het Lex Scheffelfonds. Kijk maar naar het prachtig en kleurrijke logo van het fonds, of naar de bijzonder mooie verjaardagskalender etc.

Voor de Stichting Plotsdoven ontwikkelde hij de mooiste promotiefilms, posters, buttons en zoveel meer. En als je vroeg hoe het met de ontwikkeling van een "opdracht" ging, kreeg ik regelmatig te horen: 'Ik probeer altijd eerst met iets nieuws te komen uit eigen brein' 🧠

Lex leverde ook een zeer grote bijdrage aan de congressen die de Stichting Plotsdoven organiseerde. Hij was medeorganisator van het internationaal congres in Doorn. En leverde ook een bijdragen aan het congres in 2024. Hij was enorm trots als tijdens die congressen personen van het koninklijk huis, waaronder prinses Margriet en prinses Laurentien, de stand van het Lex Scheffelfonds bezochten.

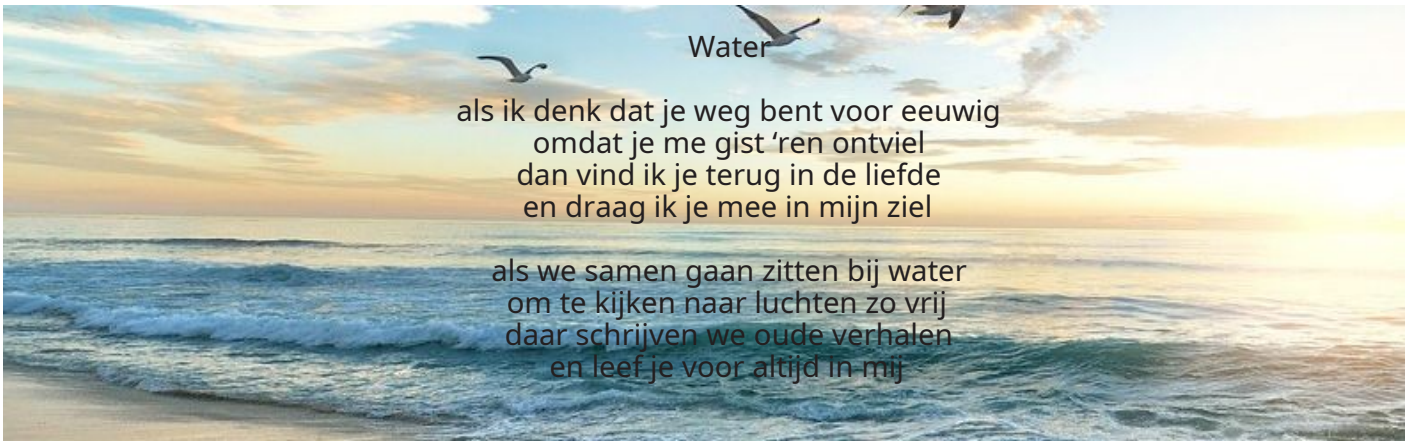
Ook was hij ontzettend trots op Ineke toen zij werd onderscheiden als Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Terwijl Ineke het lintje kreeg, keek Lex naar mij en gaf een duimpje. Echter, hij wist toen nog niet dat ook hij dezelfde onderscheiding kreeg en was stomverbaasd toen ook hij naar voren werd geroepen. Het was een mooi en zeer verdiend moment voor al het vrijwilligerswerk wat hij had verricht.

De contacten met Lex waren echt heel bijzonder en warm. En als je vroeg hoe het met hem ging kreeg je vaak reactie als: Hier alles rustig, wel een beetje warm, maar we klagen niet;) Nee klagen deed Lex nooit!

Lieve Lex, beste vriend,
Je was geweldig!
Dank je wel.'

Hij leerde de wereld van doven kennen door Ineke, zijn vrouw, die tijdens hun verkering plotsdoof werd. Voor Ineke was hij 57 jaar haar steun en toeverlaat. Hun bijzondere verhaal lees je in het interview van winter 2022. Je kan deze op de webpagina van de stichting vinden.

Ineke: "ik kreeg een kaart van Gerda Rademaker met een gedicht en vind het zo toepasselijk en mooi dat het precies dat verwoordt wat ik voel."

Lex was supertrots op zijn kinderen en kleinkinderen. En dat stak hij niet onder bank of stoelen. Regelmatig zag je posts van hem op Facebook over zijn familie.

Lieve Pap,

Nog maar 2,5 maand geleden konden we je hand nog vasthouden...
Je welterusten wensen...
Vragen hoe je je vandaag voelt....
Praten over hoe oneerlijk het allemaal is wat jou overkomen is....
We konden voor jou zorgen zoals jij altijd voor ons hebt gezorgd....

En nu 2,5 maand later kunnen we alleen nog naar jou kijken in een fotolijstje.
Het gemis is zo groot, het doet pijn maar we moeten door...
Je zit in ons hart voor altijd.

We sturen een knuffel naar jou, waar je ook mag zijn.

Liefs San en Mad 🙌

Deze foto is van 1,5 maand voor zijn overlijden. Het is genomen op het strand bij Bloemendaal. Dat was een van de favoriete plekjes van Lex en Ien.

Helaas moet Ien en haar familie nu verder zonder Lex. Gelukkig hebben wij onze vele herinneringen aan Lex in alle vormen die je overal terugvindt bij de Stichting Plots- en Laatdoven. Daar zijn wij zeer dankbaar voor. Dag lieve Lex, we missen je.

Mensen met blij gezicht naar huis laten gaan

Interview met 2 museumgidsen, Kirsten en Marie-Laure

Door Ronald Kaijim

Het gaat ons misschien niet snel genoeg en toch zie je dat onze maatschappij stukje bij beetje inclusiever wordt. Organisaties hebben bijvoorbeeld chatfuncties voor dove mensen. En musea? Die bieden steeds vaker rondleidingen aan onder begeleiding van een gids die kan gebaren. Hoe word je nu eigenlijk museumgids met gebaren en hoe bereid je je voor op weer een nieuw museum of andere tentoonstelling? Ik vroeg het aan Kirsten de Ven – Smit en aan Marie-Laure de Ven. Moeder en dochter, allebei museumgids met gebaren.

Wat is jullie achtergrond?

Kirsten: "Ik ben al vanaf mijn geboorte doof. Op mijn 22e jaar ben ik gebarentaal gaan gebruiken. Een trotse moeder van een mooi doof gezin, want we zijn alle 4 doof.

Marie-Laure: "Ik ben 24 jaar, bouwkunde student, programmeur voor het onderdeel wetenschap op Sencity. Verder doe ik losse klusjes voor binnen Possibilize.

Hoe zijn jullie eigenlijk museumgids geworden?

Kirsten: "Interesse voor musea had ik al als kind. Ik ging met mijn moeder naar diverse musea. Als ik een museum weer uitliep, had ik toch geen voldaan gevoel, want de anderen kregen meer informatie mee dan ik. Ik kon alleen uit kleine tekstjes lezen en kreeg wat informatie van mijn moeder. Toen zag ik een advertentie in Woord en Gebaar dat er een cursus was bij In Gebaren 1) voor museumgidsen in NGT.

Marie-Laure: "Ook ik heb via In Gebaren een cursus tot museumgids in NGT gevolgd. Bij de cursus hoorden een aantal trainingsdagen, zowel

theoretisch als praktijkoefeningen. Tijdens de cursus ben ik gekoppeld aan Van Gogh Museum en heb ik daar mijn examen mogen afleggen. Daarna ben ik direct aan de slag gegaan bij het Van Gogh Museum.

Waar geven jullie rondleidingen?

Marie-Laure: "Momenteel geef ik nog alleen rondleidingen in Amsterdam, bij FOAM 2), het Verzetsmuseum en het Van Gogh Museum. Bij FOAM: elke 6 weken een rondleiding, omdat hier de tentoonstellingen regelmatig wisselen. Bij het Verzetsmuseum geef ik ongeveer 2 à 3x per jaar rondleidingen m.b.t. verschillende thema's rondom het verzet tijdens zowel WOII als later. Bij Van Gogh Museum geef ik 3 à 4 x per jaar rondleidingen door de vaste collectie.

Kirsten: "Ik geef vooral rondleidingen in Rotterdam, bijvoorbeeld in het Depot van Boijmans van Beuningen. Ik woon er al bijna 30 jaar.

Hoe groot zijn de groepen?

Kirsten: "Dat is heel verschillend. Het kunnen er 10 zijn, maar soms is er maar een."

Marie-Laure: "Dit verschilt inderdaad per keer en ook per museum. Bij FOAM bestaan de groepen meestal uit 10 mensen, maar de laatste keer waren er maar 2 mensen. Komt omdat er momenteel 2 langlopende tentoonstellingen zijn. In het verzetsmuseum is niet meer plek dan voor 6 tot 8 bezoekers. In het Van Gogh museum zijn er meestal 3 bezoekers de rondleiding."

Zijn er nog andere mogelijkheden voor ondersteuning, behalve gebaren?

Marie-Laure: "Ik geef zelf de rondleidingen in NGT, maar er is meer mogelijk als een groep dit nodig heeft. Ik kan bijvoorbeeld een stemtolk inzetten. Bezoekers die geen NGT kunnen maar wel stemgeluid kunnen verstaan, kunnen de rondleiding dan toch volgen. Dit moet dan wel van tevoren worden aangegeven want er is een tekort aan tolken. Daarnaast ben ik met FOAM en het Verzetsmuseum aan het kijken hoe we schrijftolken in kunnen gaan zetten."

Het lijkt mij best moeilijk om museumgids te zijn. Hoe komen jullie aan de kennis?

Marie-Laure: "Tijdens de museumgids cursus van In Gebaren heb ik vooral kennis opgedaan over hoe je een goede en fijne rondleiding kan geven (stukje didactiek en interactie). Voor de inhoud van de rondleidingen zelf, krijg ik van de musea altijd toegang tot tekstuele (achtergrond)informatie, die ik goed doorlees en daarbij aantekeningen maak. FOAM en het Verzetsmuseum geven inwerk rondleidingen. Bij FOAM wordt de rondleiding inhoudelijk gegeven door een curator en soms zelfs door de kunstenaar zelf. Bij het Verzetsmuseum word ik 1 op 1 persoonlijk ingewerkt door de hoofd van educatie & toegankelijkheid van het museum, waarbij er dan net als bij FOAM veel ruimte is voor vragen en diepgang. Tot slot doe ik nog een naslagwerk voor de rondleidingen rondom het lexicon van de tentoonstellingen en zoek ik zowel de juiste gebaren als toelichtingen ervoor op."

En hoe doen jullie dat met de gebaren? Er zijn zo veel historische termen en personen. Kennen jullie die allemaal?

Kirsten: "Nee, ik weet niet overal gebaar voor. Ik ga dan met een paar doven samen bedenken dat geef ik dan door aan het Nederlands Gebarencentrum. Er zijn wel heel wat gebaren bedacht in die context."

Marie-Laure: "Ik heb gelukkig lang kunstgeschiedenis gehad op 't VWO en daardoor ken ik veel termen, zowel in gebaren als gesproken taal. Persoonlijk ben ik vrij slecht in onthouden van namen en dus ook gebarennamen en die zoek ik altijd op. Verder is er ook nog lang niet voor alle kunsttermen, personen en historische termen een gebaar. Daar is het gebarencentrum nog altijd druk mee bezig, zoals mijn moeder al aangaf. Soms sterf ik met mijn groep van tevoren af welke gebaren ik ga gebruiken voor bepaalde termen en/of personen."

Wat geeft jullie het meeste plezier in de rondleidingen?

Marie-Laure: "Eigenlijk geeft de interactie die ik heb met de bezoekers van mijn rondleidingen, mij het meeste plezier. Het verbreedt mijn eigen horizon en blik op de wereld. Ik word ook altijd blij van nieuwe informatie, feitjes en weetjes. Het geeft mij ook een voldaan gevoel als iedereen enthousiast het museum verlaat en er door de rondleiding gesprekken ontstaan tussen de bezoekers."

Kirsten: "Voor mij geldt hetzelfde, dat mensen met blijde gezichten naar huis gaan."

En wat is de grootste uitdaging?

Kirsten: "Dat iedereen even goed erbij wordt betrokken. Daarnaast is er zeker een grote uitdaging als ik zowel kinderen als volwassenen in mijn groep heb, vooral als het om zeer jonge kinderen gaat."

Marie-Laure: "De verschillende gebarenstijlen van de bezoekers en de verschillen in vakkennis tussen de deelnemers. Het komt regelmatig voor dat in een groep moedertaalgebruikers NGT zijn en tegelijkertijd mensen die net beginnen met NGT leren (vaak HU studenten) en/of enkel NMG-vaardig zijn. Dan is de uitdaging om een juiste balans te vinden, waardoor iedereen mijn rondleiding kan volgen."

Wat zou je nog graag willen doen als gids dat nog niet is gelukt?

Kirsten: "Ik zou minimaal 3 keer per week rondleidingen willen geven, ook aan dove en slechthorende schoolklassen. Helaas is deze doelgroep hier te klein voor."

Marie-Laure: "Ik zou graag zien dat mijn rondleidingen voor iedereen toegankelijk zijn. Het klinkt wellicht een beetje utopisch, maar dat doven, slechthorenden, horenden, doofblinden, slechthorenden allen mijn rondleidingen zouden kunnen volgen, tegelijkertijd!"

1) Stichting In Gebaren, missie: 'zet zich in voor een samenleving waarin doven en slechthorenden goed kunnen meedoen op een gelijkwaardige manier.'

2) FOAM is een fotografiemuseum

Afscheid van twee kanjers: Ewa en Margreet

Door Olga Steen

Het blad Plotsdoof zou niet zijn wat het nu is, zonder twee geweldige mensen: Ewa en Margreet. Ewa verzorgde vele jaren de vormgeving. Margreet stond aan de lat voor een intensieve restyling en is jarenlang de hoofdredacteur geweest. 'Verzorgde' en 'geweest' zijn helaas de termen in de verleden tijd. Want ze gaan onze redactie verlaten. Laten we nog een keertje genieten van hun verhaal.

Ewa

"Toen ik nog jong en mooi was". Zo begint Ewa haar verhaal, als ik vraag naar het moment waarop ze in aanraking kwam met de stichting Plots- en Laatdoven. Een prachtig mens ben je nog steeds, maar vooruit, vertel. "In 2013 stond mijn leven op zijn kop omdat mijn relatie eindigde. Ik had behoefte aan nieuwe contacten en pakte de draad op met de facebookpagina van deze stichting. Ik ben doof en kende de stichting al redelijk goed. Maar het contact met leden via Facebook werd nu intensiever. Ik haalde er veel steun uit. In april 2014 ging ik naar de eerste live bijeenkomst. Met de latere voorzitter Robert Bloemendal kwam ik later in gesprek over de vormgeving van het blad Plotsdoof. Ik volgde in die tijd namelijk een opleiding Grafische Vormgeving. Het magazine was nog in zwart/wit en stond op het punt van stoppen of nieuw leven inblazen. Het werd het laatste. Er werd een professioneel format aangekocht en ik ben me vanaf toen erover gaan buigen. Poeh, wat heeft dat veel tijd en energie gekost! Alles was nieuw en spannend. Maar uiteindelijk heb ik de afgelopen acht jaren alle edities gemaakt, in totaal 38 nummers."

Het allerleukste

"In het begin heb ik ook nog geprobeerd de redactie aan te sturen, want iedereen stuurde maar van alles in. Er was totaal geen structuur. Maar dat was me veel te veel. Schoenmaker hou je bij je leest; in mijn geval is vormgeving die leest. Toch ben ik er heel trots op dat we al die tijd altijd een blad hebben kunnen uitbrengen, al was het verre van perfect. Lezers waardeerden het ook, dat kregen we vaak genoeg teruggekoppeld." "Wat ik het allerleukste heb gevonden al die edities? Het knutselen en frutselen. Iedere keer weer alles

passend maken. Samen met Margreet was dit de laatste jaren het leukste om te doen. Wij hebben hierin onze eigen soort van modus gevonden en die werkte heel goed."

Het allermooiste

Het vrij recente magazine met als thema Rouw vindt Ewa een topper. "De verhalen waren zo mooi. Ik lees altijd alles voordat ik aan de opmaak begin. We hebben ook een heel fijne redactiegroep en we vergaderen online om ieder nummer samen voor te bereiden. De ideeën die loskomen zijn zo inspirerend. Allemaal maken we van alles mee en dat nemen we mee in dit magazine, afhankelijk van het thema. Bij deze editie was dat soms best indringend. En prachtig tegelijk."

Stoppen

"Ik voelde ongeveer een half jaar geleden dat ik er klaar mee ben. Dat het tijd wordt voor een andere fase. Ik ben 58 jaar en ik werk nu weer 34 uur in de week. Dat is best veel. Ook al brengen we nu 'nog maar' twee keer per jaar een blad uit, het vergt toch iedere keer veel van me. Ik ben nu ook voorzitter van het Nederlands Gebaren Koor en dat doe ik met heel veel passie. Het is goed zo. Misschien wordt het weer tijd voor een frisse wind. Het lijkt me leuk als iemand zich gaat buigen over een nieuwe opmaak. Leuk toch? Maar dat is niet meer voor mij. Ik draag het stokje graag over."

Margreet

Dit moet even gedeeld worden: Ewa en Margreet zijn beide even oud. Tot op dezelfde dag. Hoe bijzonder is het! Misschien dat de klik tussen beide vrouwen daarom extra aanwezig is. Ze zijn namelijk echt vriendinnen. Hebben ook prachtige vakanties en uitstapjes met elkaar gedeeld. Werken aan

Plotsdoof magazine zou voor Ewa niet hetzelfde zijn zonder Margreet en vice versa. Twee verlaters dus. Margreet vertelt over haar geschiedenis met het blad.

“Ewa en ik kennen elkaar al sinds 2005. Aanleiding voor onze ontmoeting was de stichting Signaalhond. Ik had een Mechelse herder, Ela, en Ewa stond op de wachtlijst voor een dalmatiër. Laten we het over de dalmatiër van Ewa maar niet hebben, die was geen succes als hulphond, die bleek doof, haha. Maar Ewa maakte dus wel de jasjes voor de honden vanuit de Stichting. Weet je wel, waarmee ze herkenbaar zijn als hulphond, zodat anderen er rekening mee kunnen houden. Enfin, ik kreeg zo'n jasje van haar en we werden al gauw vrienden. Daarna kwam ik bij het Nederlands Gebaren Koor, waar Ewa al lid van was en in het bestuur zat. Na een paar maanden ben ik ook in het bestuur van het Nederlands Gebaren Koor gekomen. Dat was onze eerste samenwerking. Paar jaar later hoorde ik van Ewa over het blad Plotsdoof. Het loopt niet goed, was haar boodschap. Mijn handen gingen jeuken. Ik ben namelijk iemand die het heerlijk vindt iets op poten te zetten. Iets te veranderen, beter te maken. Oeh, ik hou van een goede uitdaging. En ik vind het leuk om te schrijven. Dus ik ben in januari 2021 begonnen als eindredacteur.”

Van chaos naar Huphup en Afterparty

Ewa verklapte het al; het liep niet zo soepel allemaal. “Dat is een understatement. Het was complete chaos! Hier was structuur nodig en laat ik daar nu erg goed in zijn... Ik ben begonnen met het plannen van redactievergaderingen. Met een kwinkslag, want het moet wel leuk blijven. De deadlinevergadering noemen we de ‘huphupvergadering’ en de terugblik is de ‘afterparty’. Het is namelijk zo ontzettend belangrijk om het ook gezellig te hebben samen en ieder blad met elkaar te vieren. Hier werken gedreven mensen aan mee, met al hun vrije tijd, inzet en energie. Laten we het dan niet alleen goed, maar ook gezellig doen.”

Kwaliteit

“Over een ding was ik wel duidelijk: de kwaliteit moest omhoog. En er was potentie genoeg. Dat voelde ik gewoon. Verandering is niet altijd even gemakkelijk en er was ook wel enige weerstand

hier en daar. Maar in de hoofdlijn voelden we als redactiegroep dat we deze kant op moesten en we hebben doorgepakt. De columns kwamen erin, we gingen themanummers maken. En geen puzzels meer. Het is geen clubblaadje, maar echt een magazine met redactionele waarde. En wacht even... alles kan ook weer veranderen hè? Als straks de redactie vindt dat het anders beter is, waarom niet? Blijven ontwikkelen is alleen maar toe te juichen.”

Favoriet

Vraag je Margreet naar haar favoriete nummer of artikel, dan hangt daar een verhaal aan vast. “In de herfst van 2022 verscheen het nummer met thema ‘2050’, toekomstbeeld. ‘Disability ain’t inability’ was een van mijn interviews en heeft later ook op LinkedIn gestaan. Voor thema Talent ben ik hiervoor op eigen kosten helemaal naar Frankrijk gereden om Antonia te ontmoeten, een van origine Amerikaanse vrouw die Nederlands sprak. Ze was zangeres in een band voordat ze doof werd. Ze kon geweldig zingen en gitaar spelen, echt een rockchick. Ze danste ook geweldig tango. Maar ze had een progressieve spierziekte en kon dat op een gegeven moment niet meer. Ze ging zich toeleggen op schilderen en vond daarin een nieuw talent bij zichzelf. Daar ging dit verhaal over. Hoe inspireert een ziekte of lichamelijke beperking je om een nieuwe kant in jezelf te vinden? Om nieuwe talenten bij jezelf aan te boren? Om te blijven ontwikkelen in plaats van stil te staan of zelfs achteruit te gaan? Ik heb vier dagen met Antonia doorgebracht en zal het nooit meer vergeten. Het artikel heb ik ook met veel liefde geschreven.”

Het doek valt

Waarom stop je nu? “Alles is op orde. Dat klinkt als een missie volbracht en daar zou ik nu lekker in kunnen hangen. Maar dat is niets voor mij. Ik hou van de uitdaging van het transformeren en dan word ik onrustig en wil ik weer verder. Dat punt hebben we met onze redactie nu bereikt. Het is goed zo. Bovendien werk ik 40 uur in de week en dat is veel. Ik heb een nieuwe carrière als teamcoach en dat vind ik geweldig om te doen. Maar ik moet doseren. Ik wil nog graag een nieuwe opleiding volgen want ik blijf graag leren. Tja, dat moet ik dus plaatsmaken. En ik ga terug naar het Nederlands Gebaren Koor. Ik mis het zingen in gebaren. Daar wil ik weer tijd aan geven. Ik blijf dus lekker dicht bij Ewa, dat wel.”

Missen

Wij, als redactiegroep, gaan Ewa en Margreet missen. En nu willen we eigenlijk graag horen dat jullie ons ook gaan missen, haha. “Uiteraard! De chemie, de sfeer in de groep is zo goed! Het voelt zo lekker, ieder keer als dat nieuwe blad om de mat valt. Samen gemaakt, mooi. Maar we blijven op de achtergrond betrokken. Schrijven misschien eens een verhaal of gedicht. Vast en zeker.” En omdat ik, Olga, redactielid, Limburgse ben, sluit ik af met hoe we het hier in Zuid-Limburg zeggen: We zien ons...

Contact- en informatiedag 2 november 2024

Op zaterdag 2 november 2024 vond de contact- en informatiedag in Nijkerk plaats in een wel heel bijzondere ambiance. Een echte kerkzaal compleet met spreekgestoelte en orgel. Menig spreker amuseerde zich kostelijk bij het idee nu ook eens in de huid van een dominee te mogen kruipen!

De bijeenkomst was georganiseerd voor donateurs, belangstellenden, familie, vrienden, kennissen, horend of niet-horend en vooral bedoeld om de horende wereld kennis te laten maken met de wereld van de plots- en laatdoven. Door wederzijds begrip voor de (on)mogelijkheden is getracht de communicatie tussen deze twee werelden te verbeteren. Met 65 deelnemers (exclusief tolken en werkgroep leden) waarvan 23 goedhorenden, een goed bezochte contact- en informatiedag.

De werkgroep, bestaande uit Mariette Booij, Christa Ratsak, Wilmar Ceton, Sifra de Haan en Annemieke Ceton, had een mooi programma rond het thema 'Onbeperkte communicatie' in elkaar gezet. De deelnemers konden elkaar ontmoeten, informatie en ervaringen met elkaar uitwisselen voor een sterkere verbinding tussen de plots- en laatdoven enerzijds en de horende omgeving anderzijds.

Het ochtendprogramma bestond uit een plenaire lezing en 's middags kon worden gekozen uit vier workshops.

Ochtend en Max Verstappen

Tijdens de organisatieperiode was er even stress binnen de werkgroep. Op het allerlaatste moment bleek dat de spreker voor het ochtendprogramma toch niet kon komen. Daarna werd de turbo erop gezet en met een snelheid waaraan Max Verstappen een puntje kan zuigen, vond Annemieke nog net op de valreep een uitstekende vervangster in de persoon van Hester Macrander. Zij illustreerde op een mooie, duidelijke en inclusieve manier de kracht van verbinding en betrokkenheid aan de hand van haar model "Verbindende communicatie". Wat is er nodig om goed te kunnen communiceren in het proces van zenden en ontvangen. De essentie hierbij is het bewustzijn van behoeften. "Mijn behoefte is net zo belangrijk als

de behoefte van de ander." Communicatie bestaat uit 3 processen: 1. Jezelf serieus nemen. 2. Eerlijk uitspreken vanuit je behoefte en 3. Willen luisteren hoe het is voor de ander. Probeer te redeneren vanuit de behoefte. Dus bij een conflict bijvoorbeeld niet: "Sorry, ik vind jou een eikel, kun je wat respect voor mij opbrengen". Maar je communiceert vanuit de behoefte: "Ik zou het fijn vinden als ik ook wat ruimte krijg voor mijn verhaal." Je probeert dan te achterhalen wat de behoefte daarachter is en dat blijkt de behoefte 'respect' te zijn. Dit kan je dan communiceren in plaats van boos te worden waardoor je figuurlijk de deur tussen ontvanger en zender dichtgooit.

Middag vol workshops

's Middags kon worden gekozen uit 4 workshops: Workshop 1 was een ervaringsworkshop voor horenden die werd verzorgd door Siska Ursem, maatschappelijk werker bij GGMD.

Gehoorverlies en wat dan?

Siska legde in deze workshop uit wat nu eigenlijk gehoorverlies is in technische zin. Hierbij werden begrippen zoals spraakbanaan uitgelegd in relatie tot lage, hoge en harde of zachte tonen. Ook werden de kunstjes en trucjes (camouflage, aflezen mondbeeld, lichaamshouding, interpreteren gebaren en mimiek, spelen met de omgevingsfactoren) besproken die een slechthorende, of plotsdove in zijn of haar arsenaal heeft om te communiceren, waarbij ook hier weer de energiebalans, gevoelens van verlies en schaamte aan de orde werden gesteld. Het hoogtepunt van de workshop was misschien toch wel het ervaren van gehoorverlies. Door middel van geluidswerende kappen kon men ervaren hoe het is om te communiceren met gehoorverlies. Menig horende was hier zeer van onder de indruk en dat resulteerde direct in meer begrip!

Kennis maken met gebaren

De titel van Workshop 2 was "Kennismaken met gebaren" en werd georganiseerd door Petra Bouterse, docent Nederlandse Gebarentaal.

Hier werd kennisgemaakt met een aantal basisgebaren zoals, goedemorgen, goedemiddag, hoe gaat het, a.u.b. etcetera. Tevens werd geïllustreerd hoe je contact kunt maken met een doof/slechthorend persoon. De workshop werd afgerond met een interactieve quiz.

Communicatie en werken met gehoorverlies

Workshop 3 ging over Communicatie en werken met gehoorverlies waarbij Andrea Berkelder

van adviesbureau PlanPlan een zeer helder en compleet overzicht gaf van de beschikbare mogelijkheden voor werkplekaanpassingen op de werkplek. Onderwerpen die hierbij aan de orde kwamen waren onder andere, wat houdt werken met gehoorverlies in, welke invloed heeft het op je energiebalans; wat zijn de oplossingen (met o.a. een demonstratie van Roger On, soort solo-apparatuur waarvan alle testers er unaniem over eens waren dat het geluid subliem was! en een langeafstandsgoedmicrofoondobbelsteen 😊); hoe vindt werkplekonderzoek plaats en wat zijn de vergoedingsmogelijkheden. De belangrijkste boodschap was om grip te krijgen op geluid dankzij de diverse aanpassingen.

Communiceren met energie

In workshop 4 werd het thema 'Communiceren met energie' in de vorm van de workshop Losjes Luisteren 2.0 besproken door Ellen van de Lande van Hooridee.

Een belangrijk fenomeen dat hier werd besproken was "fade-out". Dit is een proces waarbij mensen door hun gehoorverlies langzaam en geruisloos naar de achtergrond vervagen door de ongehoorde problemen. Een interessante manier om dit tegen te gaan is om het brein en jezelf fit te houden waardoor je zelf weer positiever en weerbaarder wordt. Omdenken is hier het toverwoord: "Om ergens te komen moet je eerst besluiten niet te blijven waar je nu bent." Er werden handvatten aangereikt en oefeningen gedaan.

Borrel

Na afloop was er nog tijd voor een slotbespreking waar ervaringen werden gedeeld en de werkgroep werd bedankt met een mooie attentie gevolgd door een afsluitende borrel. Een aantal diehards heeft daarna nog heerlijk genoten van een culinair feestje in restaurant 'Prins Heerlijk Nijkerk' met een wel heel bijzondere en gezellige cast. Het was een mooie dag met veel informatie, inzicht en contacten. Kortom...geweldig!

'huphupline'

*So long, farewell
Au revoir, Auf Wiedersehen"*

Dit liedje uit Sound of Music (heerlijk nostalgisch) komt bij me boven terwijl ik deze column schrijf. Het zal wellicht niet de laatste keer zijn dat ik voor het blad Plotsdoof schrijf, maar wel als hoofdredacteur van dit blad. Want dat stokje geef ik door aan Olga Steen en Annette van Doorn. Totdat een nieuwe hoofdredacteur deze gave taak op zich genomen heeft, nemen deze twee dames de honneurs waar. En dat gaan ze met verve doen!

Ik heb genoten van de afgelopen vier jaren dat ik de redactie mocht aanjagen, huphuppen (want een redactielid hield niet van het woord deadline, dus werd het een huphupline) en afterpartyen. Niets is zo fijn om te zien dat er weer een prachtig blad is gemaakt door de hele redactie met, natuurlijk niet te vergeten, de gastschrijvers en inbreng van enthousiaste lezers uit alle hoeken!

Telkens weer een blad met inspirerende interviews, columns en artikelen vullen, is meer dan vrijwilligerswerk doen. Het brengt telkens zweetdruppels, kreet om extra schrijftijd en vierkante ogen met zich mee. Maar wat een opluchting daarna en euforie als alles naar de drukkerij gaat. We hebben het weer gefikst! Het is ons weer gelukt!

*"I leave and heave
A sigh and say goodbye"
Goodbye"*

Mijn beslissing kwam niet zomaar en het valt me best zwaar om afscheid te nemen van deze hele fijne en inspirerende redactie. Echter, ik weet van mezelf dat als alles goed op rolletjes gaat, het dan tijd is om te gaan. Mijn taak zit erop, het is nu aan anderen om de redactie aan te jagen en te inspireren. Het blad heeft een nieuwe

Column Margreet Joosen

Houdoe en bedankt!

boost nodig, in combinatie met de website en nieuwsbrief.

*"I'm glad to go
I cannot tell a lie
I flit, I float
I fleetly flee, I fly"*

Waar de ene deur dicht gaat, gaat er een ander open. Ontstaat er ruimte om mijn vizier te verbreden. Ruimte in mijn vrije tijd en dat is fijn. Gebaarzingen bij het Nederlands Gebaren Koor staat weer in mijn agenda en ik ga samen met Dorothee Limburg in ons bedrijf "Anemoi" gave natuurcoachingsessies doen, waarbij we buiten werken aan wat binnen bij je leeft.

*So long, farewell
Auf Wiedersehen, goodbye*

Dank allemaal!

En mijn speciale dank gaat uit naar Ronald Kaijm, John Retel Helmrich, Olga Steen, Agaath Arends, Annet van Doorn, Robert ten Bloemendal en Ewa Harmsen! Jullie waren top om mee samen te werken!

Goodbye

*Goodbye
Goodbye*

Column

Ewa Harmsen

Het is zo ver...

'heel
notitieboekje
vol'

En dan is het zo ver...tijd om voor de laatste keer de layout van de Plotsdoof te maken. Vanaf het eerste nummer heb ik dat met veel plezier gedaan. In die tijd werkte ik 24 uur per week, geen uitdagend werk en deed ik een opleiding grafische vormgeving ernaast. Die heb ik helaas niet kunnen afronden. Maar wat ik daar leerde, heb ik wel meegenomen in de layout van 'ons' blad.

Inmiddels is mijn leven veranderd. Een uitdagende baan van 34 uur per week. Ik ben de voorzitter van het Nederlands Gebaren Koor, wat ook het een en ander aan tijd kost. Daarnaast ben ik nu oma van een inmiddels vierjarige tweeling, die ik ook graag aandacht wil geven. Kortom, een heel ander leven. En ik merkte daardoor de afgelopen jaren dat ik een beetje in de knel kwam met het maken van dit magazine.

Dat ik, naast de Plotsdoof en wat kleine dingen voor het Gebarenkoor, niets meer doe met layout en grafische vormgeving, maakt ook dat ik elke keer dat ik met het blad bezig ben moet zoeken naar sommige functies. Waarvan ik weet dat ze er zijn (bij het vorige nummer nog gebruikt en geleerd, maar waaaaaaaaar zat het nou?), maar overduidelijk niet heb onthouden en ook niet altijd heb opgeschreven. Ik heb een heel notitieboekje vol met dat soort aantekeningen, maar die doorlopen kost veel tijd.

De afgelopen vier jaar is de redactie mooi op de rails gezet door Margreet. Samen met de fantastische redactieleden is er echt een mooi proces ontstaan dat elke keer weer voor een leuk blad zorgt. Ik merkte echter dat ik steeds meer op ging zien tegen een heel weekend achter het beeldscherm. Ook omdat ik nu natuurlijk veel meer werk, en dat is 90% beeldschermwerk.

Het is tijd om het stokje over te dragen. Nog een keer een weekend het blad maken, en daarna neemt Jeanine Ottink het van mij over.

Weemoed, maar ook opluchting zal ik zeker voelen op het moment dat ik voor de laatste keer het bestand naar de drukker stuur. Het zal heel leuk zijn om te zien wat voor stempel Jeanine op het blad gaat drukken.

Met mijn vrijwilligerswerk voor de stichting stop ik zeker niet. Ik ben nog regelmatig gastvrouw bij het inloopcentrum in Almere, en er komen vast wel andere activiteiten waarbij ik ga meehelpen. Dus geen afscheid, maar een *'tot ziens bij iets anders'*.

Cultuur opsnuiven, hoe doe je dat?

Door Ronald Kaijim

Er is zo veel te doen en te beleven in de wereld. Kunst, museumbezoek, bioscoop, stedentripjes, op reis gaan. Binnen Nederland of in het buitenland. Beschikbare vrije tijd en budget beperken ons. Hoe zit dat met ons gehoor? Zit dat onze plannen ook in de weg of laten wij niets in de weg zitten om te genieten van al het moois om ons heen? Ik peilde de meningen in onze Facebookgroep.

To stay at home or not to stay at home, net als Hamlet staat ook Anke Heij voor dit dilemma. Ga er maar eens aan staan om naar het theater te gaan voor een livedag die maar liefst 7 uur duurt. Tussen honderden andere bezoekers een spreker proberen te volgen. "Sinds ik slechthorend ben, is niets meer vanzelfsprekend. Ik mis de onbevangenheid" geeft Anke aan.

Gelukkig is Anke niet voor een gat te vangen. "Ik besluit contact op te nemen met de organisator. Ik weet dat ik het geluid van de geluidsinstallatie via mijn solo-apparatuur rechtstreeks op mijn hoortoestellen kan krijgen. Dat gaat via het mengpaneel."

De geluidstechnicus denkt gelukkig mee. "Ik leg uit wat de bedoeling is. Hij denkt mee en snapt gelijk er nodig is en regelt een extra snoertje. We spreken af dat ik er een half uurtje eerder ben. Hij plugt mijn solo-apparatuur aan het mengpaneel. We testen samen. Ik zet voor nog meer luistercomfort de microfoons van mijn hoortoestel voor omgevingsgeluid volledig uit. In minder dan vijf minuten is alles geregeld."

Anke heeft er goed aan gedaan om wel naar het optreden te gaan. "Het geluid van de geluidsinstallatie klinkt kristalhelder in mijn hoortoestellen. Ik ontspan. Heb ruimte in mijn hoofd te luisteren én de inhoud in mijn brein te verwerken. Hou de hele dag vol. En geniet. Volop."

Wat een mooie ervaring en ook een goede tip voor iedereen die een theatervoorstelling wil volgen!

"In principe neem ik altijd een schrijftolk mee", zegt Henk van Rees. Van de voorzitter van de NSV, Nederlandse Schrijftolken Vereniging, had ik niets anders verwacht. Toch zijn er situaties waarin ook Henk beslist om geen schrijftolk mee te nemen.

"Half oktober hebben mijn partner en ik een reis gemaakt naar Krakau, Auschwitz - Birkenau. Ik wist dat het een reis ging worden vol emotie. Ik wilde echt geen moment of woord missen! Een schrijftolk

leidt dan toch af, net als het meelezen op een tablet. Ik wil juist alles zien en opzuigen, het doorleven en laten indringen."

Zonder schrijftolk zal Henk volledig moeten vertrouwen op zijn solo-apparatuur. Hij gebruikt de Roger On. Henk bereidt zich wel goed voor, want "Niet eens zo lang geleden heb ik het meegemaakt dat iemand deze apparatuur niet wilde dragen. Zij vond het een eng idee en wilde het risico niet dat ze de apparatuur zou beschadigen."

Henk heeft contact gezocht met de gids en deze heeft positief gereageerd op zijn verzoek. Gelukkig maar. "Op zo'n beladen plek wilde ik geen discussie hoeven aan te gaan over het gebruik van mijn solo-apparatuur. Ik was er nu zeker van dat ik goed voorbereid en zonder stress aan deze emotionele reis kon beginnen."

Wie ons alles kan vertellen over wat er komt kijken bij het voorbereiden van een reis, is Nirosha Boer. Vanuit Lakshmi travel heeft zij in oktober een reis naar Praag georganiseerd. Lakshmi travel is een reisbureau dat reizen aanbiedt met ondersteuning van tolken. Ideaal voor doven en slechthorenden.

Nirosha:
"Er stonden verschillende activiteiten op het programma, zoals een rondleiding door Praag met een gids. Iedereen moest het natuurlijk kunnen volgen. Er was daarom een schrijftolk met velowalker ingezet en ook een tolk gebarentaal. Het tolken gebeurt vaak lange tijd achter

elkaar en regelmatig ook nog uit het Engels. Dit vraagt om teamwork van de tolken!"

Improvisatie blijft altijd nodig: "De fietstocht was ook heel bijzonder, maar dat was met een Velowalker niet te doen. Gelukkig was de groep gebaarvaardig. Op elke plek waar de gids iets vertelde, stapte de tolk af en vertaalde de informatie. Hierdoor kon iedereen alles meekrijgen. Dat was zo fijn!"

Het met elkaar uit eten gaan was ook een mooie uitdaging, legt Nirosha uit: "Ook in een restaurant kijken we altijd hoe de communicatie zo toegankelijk mogelijk wordt. We verdelen de tolken over de deelnemers. Soms is het een beetje aanpassen, omdat er niet genoeg ruimte is, maar het meest fijn is, als je zelf kan bepalen wat je wil volgen."

Wat mooi dat Laksmi Travel deze reizen aanbiedt!

Marlien van Berkel – Kuitert is ook iemand die oplossingen denkt. "Ik ben laatst bij het Anne Frank huis in Amsterdam geweest. Ze bieden daar luistertours aan in allerlei talen. Je krijgt dan een kastje mee waarin je gesproken uitleg krijgt over wat er in het museum te zien is. Het bleek helaas niet mogelijk te zijn om zo'n kastje te koppelen aan mijn CI en hoortoestel. Gelukkig kreeg ik wel een boekje mee waarin de tour staat uitgeschreven. Een genot wat mij betreft!"

En natuurlijk hebben we ook de keuze om niet per se alles te hoeven volgen. Marijke van Dijk legt uit hoe zij erin staat: "Ik maak geen gebruik van groepstours met gids. Een museum bezoek ik gewoon alleen, overal staan bordjes bij met geschreven uitleg. In de bioscoop gebruik ik de ondertiteling. Ik vind het sowieso een zalogheid als je in een bioscoop niet kunt horen (of het geluid kunt regelen op je toestellen). Het geluid is daar voor mij standaard veel te schandalig hard." Marijke mist wel het concertbezoek. Daar heeft ze mee leren leven.

Mooi om te zien hoeveel oplossingen en keuzes wij hebben. Echt alles willen volgen of juist niet. In ons eigen land of in het buitenland. Ons zo maar laten begrenzen is nergens voor nodig, blijkt wel uit de verhalen van de leden van onze Facebookgroep.

Gelderhorst
Een thuis vol gebaren

Kom jij werken in de Gelderhorst?

De Gelderhorst is uniek. Nergens in Europa bestaat zo'n groot woon- en zorgcentrum voor oudere Doven. Niet alleen bewoners, maar ook veel medewerkers zijn doof of slechthorend.

Werkzoekende Doven die gebarentaal beheersen, hebben bij ons een streepje voor. Maar ook zonder kennis van gebarentaal, ben je welkom. Want wat je nog niet beheerst, kun je leren. Je krijgt in werktijd cursussen gebarentaal en verdiept je in de dovencultuur.

Werken in de Gelderhorst is bijzonder én leuk. Het is een unieke werkplek waar communicatie een belangrijke plaats inneemt en waar je veel ruimte krijgt om je verder te ontwikkelen.

De Gelderhorst groeit en vanwege die groei zijn we op zoek naar collega's. Wij zijn speciaal op zoek naar Verzorgenden IG en Verpleegkundigen.

Kijk voor de actuele vacatures op onze website:
www.gelderhorst.nl

De Gelderhorst is het enige centrum voor oudere Doven in Nederland. We zijn een financieel gezonde en zelfstandige organisatie met 216 medewerkers (ca. 135 fte).

We hebben een unieke positie als cultuurdrager van de oudere Doven in Nederland en zijn hét kenniscentrum op het gebied van oudere Doven zowel nationaal als internationaal.

- ✓ 33 plaatsen Zorghuis
- ✓ 58 plaatsen Verpleeghuiszorg
- ✓ 117 appartementen
Zelfstandig wonen
- ✓ Dagbesteding

De Gelderhorst
Willy Brandtlaan 40
6716 RK Ede

Telefoon: 0318 – 69 81 00
E-mail: info@gelderhorst.nl
Website: www.gelderhorst.nl

Wag pagina 7

Activiteiten 2024

Activiteit	Wanneer
Landelijke ontmoetingsdag	8 juni
Jaarvergadering/vrijwilligersdag	7 september
Gezellig weekend	4 tm 7 oktober
Contactdag	2 november
NmG Weekend	22-24 november

In de loop van het jaar komen er nog nieuwe activiteiten bij.
De kalender is onder voorbehoud van wijzigingen. De meest recente kalender is te vinden op de website.
Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: niroshaboer@stichtingplotsdoven.nl
Ook voor aanmelden van activiteiten.

**De redactie
wenst u
een fijne
vakantie.
Welke kant
u ook op
waait.**

INFO

Gebarencursussen

GGMD voor Doven en Slechthorenden
NmG Coördinatoren te bereiken via:
gebarencursus.nmg@ggmd.nl

Website

Anton van der Horst
Wilmar Ceton
Annet Verdoorn
webmaster@stichtingplotsdoven.nl

Redactie Internet

(inhoudelijke zaken website)
Robert ten Bloemendal (Hoofd)
Gerard de Vijlder
webredactie@stichtingplotsdoven.nl

Contactpersonen Individuele Begeleiding

Pieter van Woudenberg
Regio Almere
06-50216402 (Alleen Whastapp of SMS)

Peter Raggars
Regio Dordrecht
06-48492413 (Alleen Whatsapp of SMS)

Robert ten Bloemendal
Regio Enschede
06-43018357

Gerard de Vijlder
Regio Katwijk
06-43032597 (Alleen Whatsapp of SMS)

OPCI

info@opciweb.nl
opciweb.nl

Contactpersoon Jongeren

Nirosha Boer
jongeren@stichtingplotsdoven.nl

Landelijke Activiteitencommissie

Nirosha Boer

Lex Scheffelfonds

Ineke Scheffel
SMS: 06 - 41 35 66 90
ienschefel@hotmail.com
IBAN NL66 INGB 000 750 003 6
t.n.v. I. Scheffel-Maurer

Colofon

Plotsdoof is een uitgave van de Stichting Plots- en Laatdoven. Donateurs van de stichting ontvangen het blad gratis. Plotsdoof verschijnt vier keer per jaar: in maart, juni, september en december.

Redactieadres:

MEO Backoffice
Stichting Plots- en Laatdoven
Oudeweg 115
2031 CC Haarlem
redactie@stichtingplotsdoven.nl

Redactie:

Agaath Arends
Margreet Joosen
Ronald Kaijim
John Retel Helmrich
Olga Steen

Vormgeving en opmaak:

Ewa Harmsen

Aan dit nummer werkten mee:

Andrea Berkelder
Meddy van der Bilt
Sandra Boertien
Sharon van der Borden
Wilmar Ceton
Linda Dratell
Clarissa van den Elzen
Emma de Esch
Georgia van der Gen
Linda Gomes
Anke Heij
Edwin Kastelijns
Stan van Kesteren
Myrthe Kriesels
Richard de Lauw
Dorothee Limburg
Peter Raggars
Liisa Sammalpenger
Faye Schippers
Mirjam Stolk
Margot de Vreede
Gea ter Weele
Latisha van der Wijck
Thea van der Wilt

Opzeggen donateurschap:

info@stichtingplotsdoven.nl
ook voor adreswijzigingen.

Neem voor overname artikelen contact op met de redactie:
redactie@stichtingplotsdoven.nl

Sluitingsdatum kopij volgend nummer:

Wordt nog bekend gemaakt via
www.stichtingplotsdoven.nl en
Facebookpagina. Net als het thema.

Drukwerk en verzending:

MEO

Coverfoto:

Nico van Gestel en Joey Gillet

Foto's congres::

Nico van Gestel en Joey Gillet

MAAK VERBINDING MET DE DIERBARE MOMENTEN

Een krachtige hoorervaring dankzij een uitstekende geluidskwaliteit in verschillende luistersituaties

Moeiteloos comfort en gemak dankzij het ergonomische design en de compatibele accessoires

Ultiem gebruiksgemak om de hele dag verbonden te blijven met de wereld om je heen, mede dankzij de ingebouwde connectiviteitsoplossingen

Bezoek [AdvancedBionics.nl](https://www.advancedbionics.nl) en begin uw hoorreis vandaag.

NAIDIA C I M

